ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20 ДИНАРА 1952

Година XXII — Број 447
Субота, 23 јул 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

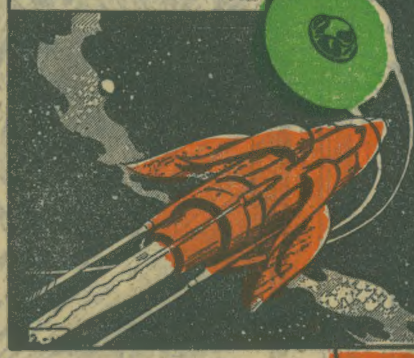

У ОВОМ БРОЈУ:

- ИЗ НАШЕ ПРОШЛОСТИ
- ЛОВ НА БИЗОНЕ

— МЕДИЦИНА — ЗАНИМЉИВОСТИ

СТРИПОВИ:

Пут у средиште земље, Паја, Мики. Бим и Бум, Флаш Гордон, Попај, Тоби Тајлер

Т. 6/60

НАСТАВИЋЕ СЕ

ПРОНАШЛИ

Аурора бореалис, поларна светлост Арктика, личи на завесе блиставе светлости. По мишљењу неких стручњака са универзитета Корнел у Америци, аурора бореалис састоји се од стотина хиљада краткотрајних таласа или стубова јонизованог ваздуха.

ПЛАСТИЧНИ ТАНКЕРИ

На сајму у Диселдорфу изложени су поред осталог и танкери за нафту од пластичне масе. Сваки може да прими 500 тона нафте а служиће за речни превоз течних горива. Као што локомотива вуче вагоне тако ће и лађа вући њих, а пошто су од пластичне масе, када се испразне могу се сложити као цирада и бродом вратити за ново пуњење.

Ови танкери не само да су сами јевтинији од обичних него и њихов превоз до складишта нафте не стаје готово ништа.

СЛАБИЋИ

Онај ко често одговара са „да" по мишљењу двојице америчких психолога са Харвардског универзитета — слабић је. До овог закључка су дошли после систематског испитивања у болницама.

ПОСЛОВИЦЕ

Бритва је оштра, али се са мачем не може изравнати.
Глуп разумног и пијан трезног не воли.
Магарца познајеш по ушима, медведа по шапама, а будалу по речима.
И ћорав коњ вуче ако кочијаш има добар вид.
На дугом путу и мали товар је тежак.
Стомак се речима не напуни.
Лепо говори, али немаш шта да чујеш.

Тунел испод Суеца

Према вестима из каирских листова, египатски инжењер Али Сабри израдио је планове за повезивање Синајског Полуострва са осталим, главним делом Египта. Према његовим плановима испод Суеца биће прокопана четири тунела, од којих би два служила за железнички, а друга два за друмски саобраћај.

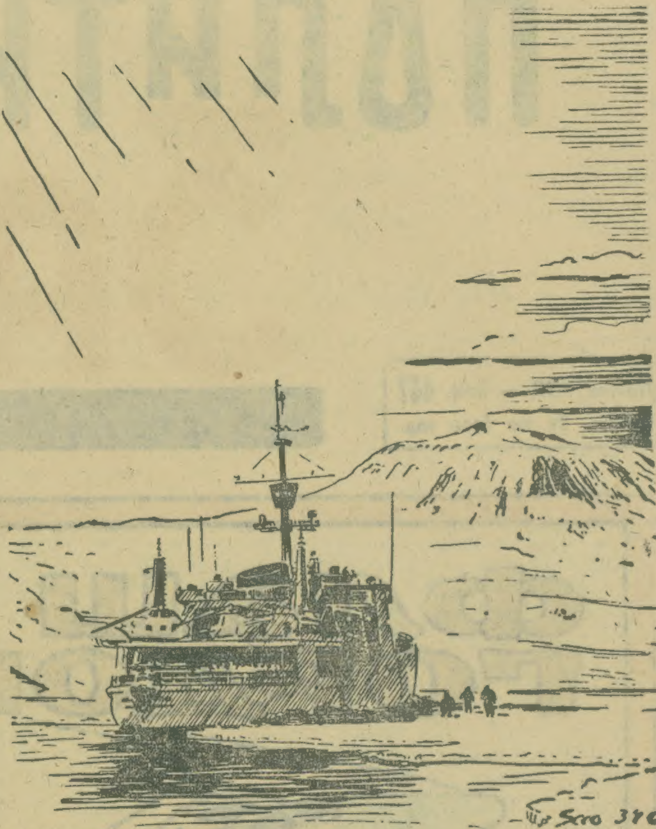
И У НАШЕ ВРЕМЕ

Када је реч о малишанима или врло младим људима који су створили велика дела или стекли славу у време док су њихови вршњаци још безбрижно играли, мора се почети од Моцарта који је већ у шестој години компоновао своје прве менуете.

Међутим, и у доцније време има вундеркинда и генијално обдарене деце. Алберт Швајцер је већ у седмој години компоновао прве мелодије а славни виолончелиста Пабло Казалс је у десетој свирао у једном ресторану у Барцелони. Тосканини је у деветнаестој години био славан диригент, а Рубинштајн у шестој сасвим добар пијаниста. У петој години је Дани Робен ступила у оперу као балерина, Фернандел већ први пут глумио, а Тино Роси био запажен певач. Орсон Велс је у тим годинама већ имао своје марионетско позориште и „режирао" своје прве комаде.

Али други су били још млађи! Елеонора Дузе је у четвртој години играла Козету у Игоовим „Јадницима" а Роберто Бенци одлично свирао на хармоници да би само годину дана касније, у петој, постао композитор. Ширли Темпл је у трећој години снимала свој први филм а славни мајстор балета Њижински је у тим годинама већ блистао на позорници поред још млађег брата и сестре. Мики Руни који се под именом Сони Сал у другој години први пут појавио на позорници и карикатуриста Белус који је са исто толико година већ цртао, вероватно су рекордери на списку вундеркинда.

Ампер је у четвртој години умео одлично да рачуна напамет, а Артур Хонегер је у деветој компоновао своју прву оперу „Филип и Сигисмонд". Жаклин де Биф је у четрнаестој години већ била првакиња у уметничком клизању, Жан Барт у осамнаестој командант великог брода, Август у деветнаестој римски цар, Арго је постао члан Академије наука у 23, а Њутн је открио закон гравитације у 24 години.

ВИШЕ НЕГО ИГДЕ

Средином лета Јужни Пол, како неки научници мисле, добија више сунчеве светлости него иједно друго место на земљи. Просечна надморска висина Јужног Пола прелази 1600 метара, а то је и највећа просечна надморска висина на свету.

СА 18 ГОДИНА

Швеђанка Ингер Ериксон може мирне душе да каже да зна шта хоће. Радила је у једној болници и штедела новац да би испунила своју највећу жељу — да постане пилот. Променила је позив и са 18 година постала најмлађи пилот у Шведској. Сада пак намерава да постане прва жена саобраћајни пилот. Да би то постигла она је опет приступила штедњи: одриче се биоскопа, колача и нових хаљина. Када буде добила диплому саобраћајног пилота отићи ће у Лапонију да превози авионом болеснике из удаљених места у болнице.

ПАПРЕНО

Један атлас из 1507 године у који су биле унете све новооткривене области и у коме је Нови свет први пут назван својим садашњим именом „Америка", продат је на аукцији у Лондону за 12.500 фунти. Атлас је купио један њујоршки антиквар. Други примерак овакког атласа се налази на Универзитету у Минесоти.

Ripley's — Веровали или не!

ДВОСТРУКО „LL" У ВЕЛШКОМ ЈЕЗИКУ ИЗГОВАРАЈУ СЕ НА ТАЈ НАЧИН ШТО СЕ ВРХОМ ЈЕЗИКА ДОДИРНУ НЕПЦА И ИЗГОВОРИ „Ш"

КАМЕНЕ КЊИГЕ

У Кини је писменост била позната још у дубокој древности. Али, требало је да прођу векови пре него што су људи научили да штампају књиге. У почетку оне су биле преписиване руком. Због сложеног система кинеског писма за такво умножавање књига био је потребан огроман труд и много времена. Поред тога, приликом преписивања догађале су се честе и многобројне грешке.

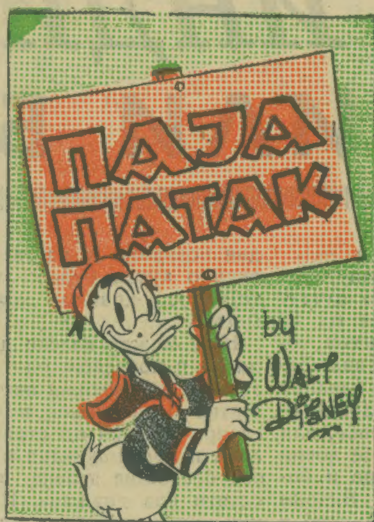
Да би се створио узор, боље речено стандард, на коме

би се могло проверити да ли разне копије одговарају оригиналима, за време императора Линде (168—189) најдрагоценији текстови били су урезивани у камен. Камене књиге добиле су назив „шицзин". Први такав текст створен је 175 године. Због разних религизних сукоба и расправа, „шицзине" су често зазиђивали у пећине или закопавали дубоко у земљу. Захваљујући томе, камене књиге сачувале су се до наших дана.

Приликом археолошких ископавања ови стари историски споменици налажени су у разним кинеским провинцијама. Тако је, например, око три хиљада плоча с текстовима било откривено у познатим пећинама које се налазе источно од храма Јун Цјуиси, а више од четири хиљаде ископано је 1957 године из земље.

Стручњаци сматрају да су камене књиге стваране непрекидно током 1.300 година.

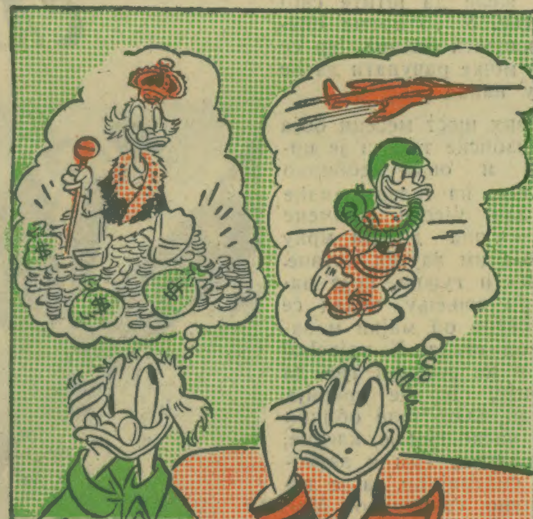

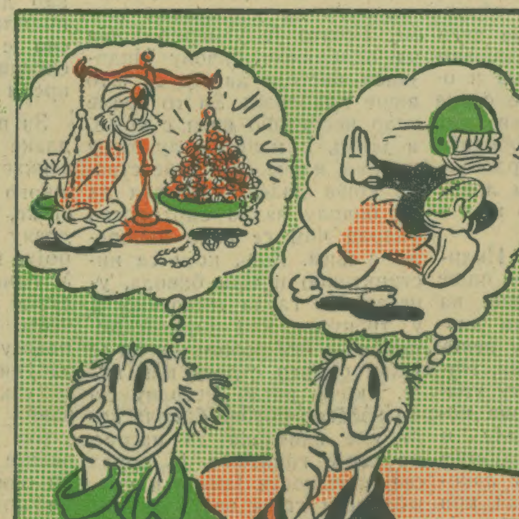

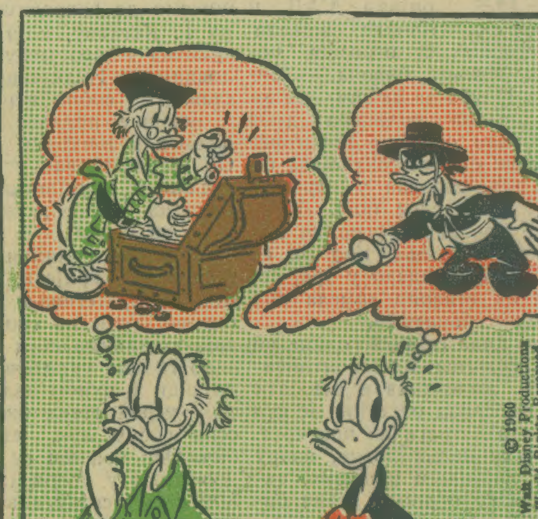

КУХИЊА-МУЊА

У институту вакуумске електротехнике у Прагу конструисана је кухиња у којој се храна спрема не само необично брзо, већ и без ватре.

Килограм меса стављен у ову пећницу претвара се у пе-

чење за 15 минута, док се велика кокош испече за још краће време. Експресна кухиња, „магнетронроштиљ" како су је њени творци назвали, израђена је на принципу који се примењује у радиолокационој техници. Као извор енергије служи магнетофон који ствара електромагнетске таласе високе учестаности дуге 12,5 сантиметара. Сирове намирнице стављене у такву пећницу загревају се и пеку равномерно, а што је нарочито важно у њима се витамини боље сачувају него при обичном кувању.

НЕРЕШЕНА ЗАГОНЕТКА

Као што је познато, камиле живе поглавито у Африци и Азији. Међутим, недавно су на падинама једног малог кањона у калифорниској пустињи Моијаве, између трагова других сисара нађени и отисци ногу великих и малих камила. Утврђено је да трагови припадају животињама које су у овој области живеле пре најмање два милиона година. Откуда камиле у Америци и због чега су изумрле? Засад је то још нерешена загонетка.

Ништа мање је загонетно и друго једно откриће. Перуански научинк Ризе открио је у Андима, у пустињском крају Маркахаузи, на висини од 4.000 метара, гигантске статуе животиња исклесаних човековом руком. Међу њима се налази и статуа пећинског лава — животиње за коју се сматрало да никад није

постојала у Америци. Али, још се теже могу објаснити камени ликови огромних гмизаваца који су, како се сматра, ишчезли са земље још много пре појаве човека.

ПРВИ ПУТ?

У Немачкој ће од септембра ове године већи број спаваћих кола бити снабдевен аутоматском инсталацијом за подешавање температуре. Такође ће први пут у Европи и десетак вагон-ресторана имати ове уређаје.

ЈАЈЕ СТАРО ДЕСЕТ МИЛИОНА ГОДИНА

Птичје јаје чија се старост цени на 10 до 15 милиона година нађено је недавно на ушћу Прута у Украјини. Како јавља Московски радио, јаје је нашао неки студент у наслагамо које потичу из геолошког периода терцијера. Јаје је тешко 600 грама.

ПРИЧА И СТВАРНОСТ

О морским змијама кружиле су одвајкада свакојаке морнарске приче. Те дугачке су 30 метара, па чак и миљу и по, те имају гриву на леђима и црвене очи у глави као змије белоушке; увек похлепне обавијају се око барке или брода и гутају људе као жуманце из јајета. Таква слика се може видети и у једној књизи штампаној у Риму 1655 године — морска змија са главом аждаје гута људе са неког једрењака. И ова, веле, била је дугачка 200 метара.

А од свега тога — ништа! Две које су доспеле у егзотаријум Зоолошког врта у Франкфурту нису дуже од два метра, а оно што се на њима нарочито истиче то су једино попречне пруге плавкасте као челик и сјајне као лак. По заравњеном гипком репу наслућује се добар пливач. Обе ове краткоглаве животиње добиле су стан у акваријуму, завукле се између камења и не помаљају се из воде.

Морске змије су највећа реткост у зоолошким вртовима. У Европи их засад има само егзотаријум франкфуртског зоолошког врта где су донете једва живе. Како их треба неговати још је непознато јер су оне нови становници зоолошких вртова. Неке животиње ове врсте које су биле изложене у Америци живеле су веома кратко време.

Једино у Јапану, где има 70 јавних акваријума, чувају се и морске змије. Тамо се оне могу наћи чак и на обалама. Јапанци их хватају за храну, а кожу штаве. На Филипинима их натакну на ражањ од бамбуса и пеку, или сушене једу са умаком од соје. У заливима се сјате на хиљаде и легу јаја, а неке врсте рађају живе младунце. У неких су десни испуњене крвљу, што им помаже при дисању. Зато оне могу веома дуго да остану под водом.

КАКО СУ ИНДИЈАНЦИ ЛОВИЛИ БИЗОНЕ

ИЗ СВЕТА ДИВЉИХ ЖИВОТИЊА

Још половином прошлог века на пространим преријама САД и Канаде живели су огромни чопори дивљих бивола — бизона. Идући за пашом, они су у одређена годишња доба прелазили огромне просторе. Са свих страна сакупљала би се крда, сливала у огромну живу реку суре боје. Данима је пролазила огромна поворка животиња. Кад би се такво крдо надало у трк, земља би стварно грмела под њиховим копитима.

Али када се 1872 године почела градити трансконтинентална железница и освајати Дивљи Запад наступио је судбоносан и трагичан преокрет. Професионални ловци, наоружани најбољим пушкама, нападали су огромна стада бизона и убијали их непоштедно на хиљаде, јер је њихова кожа била много тражена. Месо је остављано за храну вуцима који су се веома размножили. Нису само белци били криви за овај тежак злочин против природе. У масовном убијању бизона учествовали су и Индијанци. То је утолико неразумљивије што су бизони хиљадама година подмиривали све њихове животне потребе. Дебеле коже бизона служиле су им за шаторе, месом су се хранили и они и њихове породице, а јели су га свеже или сушено и ситно истругано у виду пемикана, што претставља најбоље месне конзерве на свету.

За исцрпне извештаје о приликама које су пре неких стотину година владале у северноамеричким преријама можемо да захвалимо сликару Г. Кетлину, који је дуго времена живео међу дивљим ловцима и Индијанцима и оставио за собом верне слике и исцрпне приказе њиховог живота и њихових обичаја. Он је учествовао у врло узбудљивим индијанским лововима на бизоне и ево шта о томе он прича:

„Омиљено занимање Индијанаца тих крајева, — пише Кетлин, претставља лов на бизоне. Увек на својим дивљим коњићима који су неколико година увежбавани, Индијанци у пуном залету упадају усред стада бизона носећи собом лук, стрелу и бич. Ови коњићи су најбрже животиње у прерији: с лакоћом стижу сваку дивљач, прилазе јој са стране, тако да је ловац, са отстојања од свега неколико корака, може лако да обори.

Приликом лова Индијанац обично збаци са себе све што би могло да му смета. У левој руци држи само лук и пет-шест стрела, а за десну руку му је везан тешки бич којим немилосрдно шиба коња да би га натерао у највећи трк.

Индијанац јури непосредно за крдом све док не изабере животињу, а затим настоји да је што брже одвоји од стада на тај начин што се убацује између одабране жртве и осталог крда.

При јахању не служи се никад правим уздама него употребљава поводац-улар, који је једном омчом везан коњу за доњу вилицу а служи више за заустављање коња него за управљање њиме. Пошто је усмерио коња ка одабраном биволу Индијанац настоји да му се што више приближи. За то време улар несметано виси с коња, а јахач, с напетим луком у рукама, нагне се с леве стране коња далеко унапред да би биволу задао смртоносан ударац чим се нађе напоредо с њим. Коњ, који се инстинктивно плаши бивола, унезверено гледа животињу и у тренутку кад јој сасвим приђе — без обзира да ли је јахач одапео стрелу или није, скочи нагло устрану да би избегао рогове бивола који уме изненада да насрне на своје гонитеље. И поред све опрезности јахача и увежбаности коња често долази до судара, јер је узбуђење толико да се вештина и разум изгубе.

За новајлију је лов на бизоне скопчан с великим опасностима, док га Индијанци који се од младости њиме баве сматрају разонодом и задовољством. Индијанци у тој бесној трци никада не губе присуство духа и сигурном руком погађају ову крупну дивљач својим смртоносним оружјем.

Пошто је зими длака бизона најдужа и најгушћа, њихове коже имају у то време највећу цену, па се зато тада највише и лове. Само одрана кожа има вредност док се месо оставља вуковима.

У прерији живи неколико врста вукова чија су храна бизони. Најопаснији и најмногобројнији су бели вуци, велики као пас, који лутају преријом у чопорима од 50 до 60. Из даљине њихов чопор личи на стадо оваца. Задржавају се увек у близини крда бизона, јер им ловци остављају месо животиње, или сами нападају оне које ловци само ране али и старе и болесне који заостају. Бизони у крду се не плаше вукова и пуштају их сасвим близу. То искоришћавају Индијанци па камуфлирани вучјом кожом прикрадају се бизонима бауљајући на рукама по цео километар и више, све док не приђу безбрижном стаду на неколико корака, а онда с лакоћом оборе најугојенијег бизона.

Врло плашљив, бизон избегава човека, али ако се рањен нађе у шкрипцу, он се наједном окрене против свога гонитеља и напада га невиђеном жестином тако да овом нема другог спаса него да што брже бежи. У таквим случајевима најчешће страда коњ, док се Индијанац, веома окретан, обично спасе.

Бикови су увек у близини крава кад оне имају телад, као да желе да штите свој подмладак. У то време опасно је напасти бизоне, јер се сигурно може рачунати да ће прећи у напад.

За првих шест месеци боја длаке бизонске телади је црвенкаста и онда необично много личе на телад домаће стоке, али ујесен промене длаку и она добија мрку боју, која им заувек остане. У паници и гужви, која настаје при гоњењу, телад се често погубе од мајки и заостану од стада. У највећој забуни и не знајући где да се сакрију, јер је прерија равна као длан, теле обично утрчи у ниско грмље, клекне, забије главу у грм и затвори очи, сматрајући да је тиме потпуно сакривено. Међутим, како су му стражње ноге усправљене, оно се може лако видети и са даљине од неколико километара. Када бисмо престали да гонимо стадо обично смо се враћали истим путем да покупимо мале животиње које су дрхтале од страха, али нису напуштале своје место. Уз мало труда оне су постајале наше.

По овдашњем обичају, и ја сам стављао руку телету на очи, неколико пута му снажно дунуо у нос, а мала животиња је полазила за мном и ишла по неколико километара, све до нашег логора. О овој чудноватој навици телади слушао сам и раније али нисам веровао све док се сам у то нисам уверио. Један познаник је на тај начин скупио читав буљук телади коју је хранио крављим млеком.

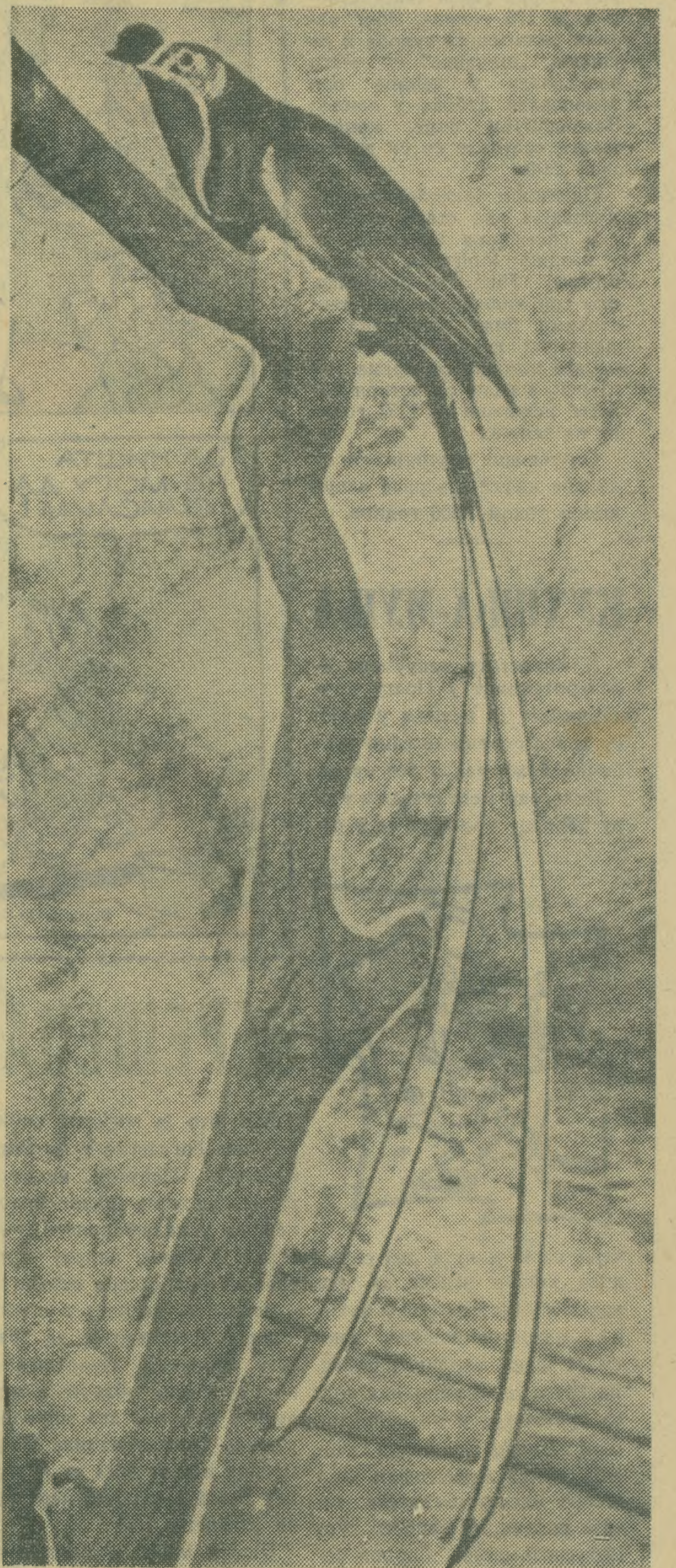
Није можда далеко дан када ће и последња од тих безазлених животиња пасти као жртва безобзирног и бесмисленог гоњења од стране белаца и црвенокожаца и да ће ове бескрајне зелене ливаде остати без дивљачи. Постоје чињенице које ову слутњу могу да поткрепе.

Када сам у мају месецу 1831 године, на свом путовању уз Мисури стигао до Фор Пјера рекли су ми да се пре неколико дана на другој страни реке појавило велико крдо бизона. Пет до 600 Индијанаца из племена Сију, пребацили су се на коњима преко реке и још пре сунчаног заласка вратили са 1400 комада сирових кожа које у то време нису лепе. За њих су добили свега неколико буради ракије, коју су одмах попили.

Једном, кад смо се враћали из лова у даљини смо приметили једног великог бика, опкољеног чопором вукова. Приближили смо се на пушкомет и натерали вукове да се повуку. Стари бик заостао од крда због болести очито је пружио отпор јер је неколико његових непријатеља лежало мртво или тешко рањено на земљи, али и он је био жестоко настрадао, с бокова му је висила кожа с месом. У таквом стању стари бик је стајао у обручу својих прогонитеља, који су на кратко време прекинули напад да би га одмах новом снагом поновили. Појахао сам према бику и рекао му: „Сада је време, стари, да се што пре изгубиш!“ И он иако слеп и напола мртав, потрча одједном преко прерије. Ми продужисмо пут, али кад сам се мало доцније осврнуо видео сам да су га нападачи поново опколили. Несумњиво је пао као жртва њихове прождрљивости.“

Нама се данас чини несхватљиво да Кетлин није имао толико сажаљења да животињи једним метком пре крати муке. Али, барут и олово били су тада врло скупи у прерији.

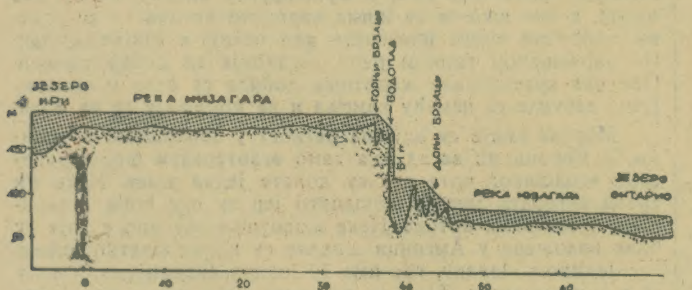
САМО ТУ

Живу рајску птицу ове врсте нико није видео у било ком крају света осим у једном делу централне висоравни Нове Гвинеје. Аустралијанац Е. Ј. Холстром одлетео је 1948 године у ову област и успео да ухвати неколико изванредних примерака. Чува их сада у свом врту у Сиднеју: храни воћем, шаргарепом, куваним јајима, црвима и месом. Бело перо ове рајске птице дуго је преко 60 см.

НЕКЕ ПОЈЕДИНОСТИ О НИЈАГАРИ

Река Нијагара истиче из језера Ири, а после 58 км утиче у језеро Онтарио. На тако кратком путу њен укупни пад износи тачно 100 метара. Али главни пад реке од 96 метара концентрисан је на свега 7 км. Горњи брзаци Нијагаре имају 15 м, чувени водопад 51 м, и Доњи брзаци 30 м пада.

Највећа дубина реке је испод највећег водопада — 51 м, а највећа брзина воде је код Вртлога на Доњим брзацима — 14 м у секунди што је 2,8 пута више него у Сипском Каналу на Дунаву.

Водопад Нијагаре, удаљен 160 км од Торонта а 500 км од Њујорка, подељен је Козјим Острвом, дугачким 900 м а широким 350 м, на два водопада: амерички и канадски. Први је мањи иако виши: широк је 304 м, а висок 51 м.; преко њега се стропоштава просечно 106 м^3 воде у секунди, што претставља само двадесети део воде Нијагаре. Остатак од 5.184 м^3 воде у секунди, сурвава се низ канадски водопад широк 914 м а висок 48 м. Падајући у дубину вода огромном снагом потсеца стене, па се оне због тога руше а сам водопад помера узводно. Од 1764 године, када је извршено прво геодетско снимање канадски водопад се повукао за 264 м.

Вода Нијагаре не пада узалуд. Око 2.500 м^3 воде у секунди користи се за добијање електричне енергије у осам хидроелектричних централа, — две на америчкој и шест на канадској страни. Електрична енергија са Нијагаре добијена је први пут још 1881 године, али у незнатној количини. Тек 1895 године ступила је у погон, за то време огромна, хидроелектрична централа Адамс, са снагом од 80.000 киловата. Она је прва у Северној Америци слала електричну енергију на веће удаљености. Сада највећа нијагарска централа, Адамс Бек II, има снагу од 1,370.000 киловата и спада међу највеће у свету.

ПРЕЖИВЕО ПАД НИЗ НИЈАГАРУ

Осмог јула ове године седмогодишњи дечак Роџер Вудворд из Нијагара Фолса пао је несрећним случајем низ велики Нијагарин водопад и — остао је жив. Малишан се додуше озледио и лежи у болници, али лекари тврде да ће се опоравити. Ово је први случај да је неко преживео пад низ Нијагару. Познато је, међутим, да су се појединци добровољно спуштали низ водопад — најчешће у чврстом, херметички затвореном бурету.

Медицина кроз векове

УСПАВАНИ БОЛОВИ

„Велико јавно приказивање дејства које се постиже удисањем проток сида азота, увесељавајућег гаса за смејање, одржаће се у... 15 октобра 184... Гас може да проба свако из публике... Они који га удахну смејаће се, певаће, играће, тући ће се итд. итд., свако према основној црти свог карактера. Гас ће бити дат само господи достојној највећег поштовања.. Историја гаса и његове особине биће објашњене публици пре почетка приказивања... Цена улазница 12,5 центи... Продају се у свим главним књижарама и на улазу“.

Увесељавајући гас први је научно испитао, 1799 године, Хамфри Деви, проналазач рударске лампе. У прво време гас је готово искључиво служио за забаву што су обилно користили путујући лакрдијаши, као и ђаци и студенти у својим пансионским спаваоницама. Али, извесне особине овог гаса нису промакле ни лекарима.

Десетог децембра 1844 године, професор Гарднер Колтон приказивао је „чуда гаса за увесељавање у Хартфорду, у америчкој савезној држави Конектикату. За време приказивања неки човек који је удахнуо гас појурио је кроз салу гоњен једним другим „добровољцем“. У тој трци прогонилац је пао и озледио ногу, али судећи по свему није осетио бол.

Овај мали инцидент заинтересовао је зубног лекара Хораса Велса, који се налазио међу публиком. После „претставе“ доктор Велс је замолио професора Колтона да дође у његову ординацију са извесном количином гаса. Сутрадан је професор дао Велсу да мало удахне гас после чега му је доктор Џон Ригс, Велсов некадашњи ученик, извадио један покварен зуб-кутњак. За време операције Велс је био потпуно миран, а кад је зуб био извађен он је узбуђено изјавио да је то „почетак ере без болног вађења зуба“.

Међутим, то је било нешто много значајније од тога. Велс је убрзо потом отишао у Бостон код свог бившег пословног партнера доктора Вилијема Мортона. Његовим посредовањем Велс је добио дозволу професора медицинског факултета Џона Колинса Ворена да пред његовим студентима прикаже своје безболно вађење зуба. Међутим, у тренутку вађења пацијент је крикнуо, а студенти су почели да звижде. Следећих неколико година доктор Велс је јавно извео многобројна безболна вађења зуба, али за свој рад није успео да стекне признање.

Његов некадашњи партнер Вилијем Мортон имао је више успеха. На предлог доктора Чарлса Џексона, хемичара, он је одлучио да проток сид азота замени етером. Септембра 1846 он је неком Ибену Фросту без бола извадио зуб који је био у запаљењу. Мортон је сместа објавио вест о свом успеху. Две седмице касније појавио се у истом амфитеатру у коме је Велс претрпео неуспех. Мортон је том приликом припремио за операцију једног пацијента професора Ворена, који је имао велики тумор на вилици. Операција је помоћу етера заиста изведена безболно — први пут у историји медицине. Било је то 16 октобра 1846 године.

Нажалост, одмах после овог великог открића настале су многобројне расправе и свађе познате у аналима медицине као „етерски рат“. Сукоб је нарочито био оштар између хемичара Џексона и зубара Мортона од којих је сваки присвајао заслугу за велики проналазак и тражио за њега награду. Доктор Велс који је први дошао на идеју о опијању — додуше гасом за развесељавање — извршио је самоубиство. Ствар је најзад дошла пред Конгрес који је одлучио да се награда од 100.000 долара додели Мортону. Али, награда није била исплаћена: избијање Грађанског рата потпуно је потиснуло у позадину „етерски рат“.

Вест о анестезији помоћу етра брзо је стигла у Европу. После нешто више од два месеца, 21 децембра 1846, енглески хирург Роберт Листон извео је пред својим студентима у Лондону операцију на пацијенту чврсто успаваним етером.

ОПОМЕНА НА ВРЕМЕ

У неким гостионицама у Енглеској су од пре кратког времена постављени „тринкометри“, намењени у првом реду возачима аутомобила. Приликом убацивања металног новца аутомат проверава брзину човековог реаговања. Овај мора да притисне једно дугме и да задржи новац да не падне. Постигне ли то за мање од једне осмине секунде добија свој новац натраг. У противном новац остаје у аутомату а гост тада зна да је његова брзина реаговања ослабила услед дејства алкохола што је у исто време и упозорење да не треба више да пије и да вози.

Човек будућности

Данашњи дванаестогодишњаци прерасли су своје вршњаке од пре 50 година за читавих десет сантиметара, — навео је лекар-руководилац британског Министарства здравља у свом извештају о енглеској школској омладини.

Биолози иду још корак даље: желе да установе на основу опсежних испитивања како ће изгледати човек кроз 100 или 300 година. Та прорицања нису више само хипотезе.

По свему судећи развој живота на нашој планети је завршен. Десетинама хиљада година није се — с једним јединим изузетком — појавила ниједна нова врста на земљи. Овај изузетак је човек, најсмелији експеримент природе и можда последњи. „Хомо сапиенс“ је настао у току леденог доба; развио се у једном недовољно расветљеном периоду биолошки кратком — од 50.000 година, и постао господар земље. Човечанство је, дакле, још врло младо.

Земља постаје све мања јер је људи све више. То ће временом довести до тога да ће данас типична обележја великих раса коначно нестати. Пре или после оне ће се узајамно измешати, и у будућности ће настати нови, јединствени тип човека. Како ће он изгледати?

Његова боја коже како предвиђају научници према учешћу различитих, наслеђем одређених фактора, биће боје беле кафе, дакле између смеђе и беле.

Коса његова углавном биће црна и глатка, боја очију претежно тамна. Главу ће имати већу него данас, јер ће мозак порасти — за седам пута биће већи од мозга шимпанза, која је најпаметнија од свих животиња. Мозак човека се знатно повећавао и досад, и тај ће се развој наставити и убудуће, јер све већи напредак технике и компликованији живот изискују све интензивнији рад мозга. Уколико се горњи део главе буде развијао, брада ће се смањивати: вилице наших потомака биће слабије и имаће сигурно мање зуба.

Да ли ће убудуће по земљи ходати дивови? На први поглед ово изгледа могућно, јер и средњевековни витешки оклопи и друга одећа не одговарају данас ниједном нормално развијеном Европљанину или Американцу: премалени су. Код многих народа малог раста, па и код Јапанаца, опажено је да свака нова генерација постаје већа од претходне.

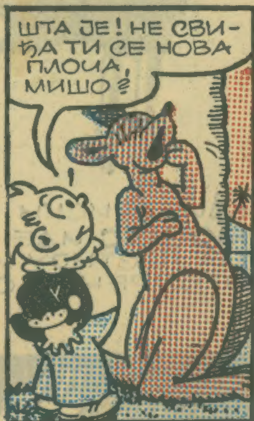
Изгледа да је сада нађено решење услед чега људи постају већи. Мисли се да је то последица такозваних „бракова из даљина“, јер се све чешће склапају бракови између становника врло удаљених подручја, захваљујући све већем напретку саобраћаја.

Већ одавно се зна да укрштањем потпуно различитих врста животиња или биљака, настају необично велики потомци. Тако је испитивањем статистичких података установљено да су у многим школама деца из „даљинских бракова“ просечно већа него њихови другови од родитеља који су пре брака живели у истом или оближњем месту.

Ако се тако настави и припадници разних народа и раса у још већим размерама уједине своја наслеђа, питање је докле ће се дотерати. Али, истраживачи наслеђа сматрају да у том погледу можемо бити мирни. После свега што је експериментално и теориски утврђено, не постоји опасност да ће растења превазићи извесну меру. Изрека да природа не дозвољава да „дрво расте у небо“, може се и овде применити. Људи будућности прекорачиће данашњу просечну висину — али сигурно је да неће бити дивови.

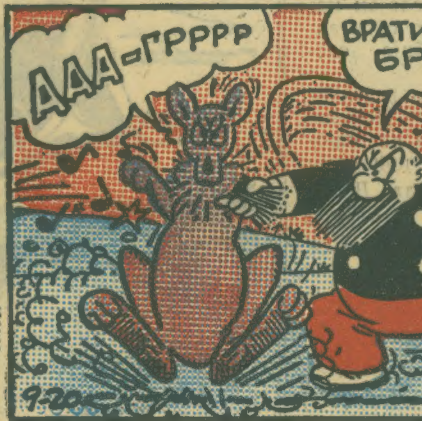

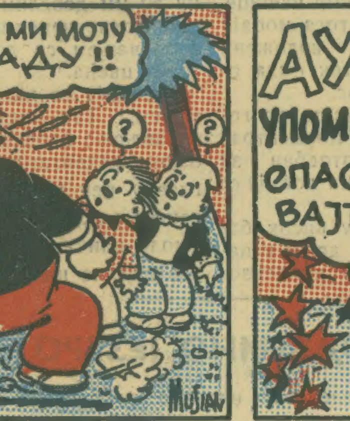

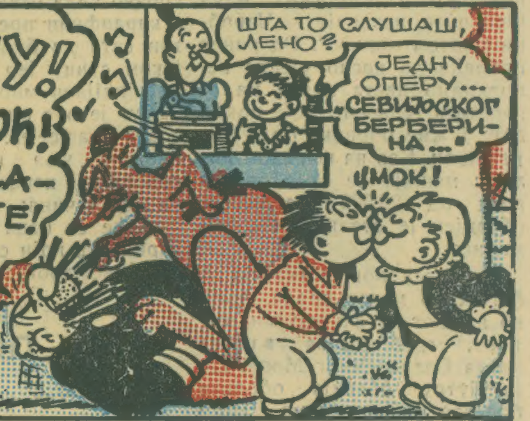

СВЕЧАНИ РУЧАК

Зелени жабац се женио и желео да сви рођаци и познаници дођу на његову свадбу. Када је саставио листу званица, почео је да смишља јеловник.

— За предјело ћу спремити пржене мушице, — густирао је наглас жабац.

— Драги пријатељу, онда ја морам да одустанем од доласка на твоју свадбу, — узвикну веверица с гране. — Месо животиња ја никад не једем.

— Никад! — зачуди се гуштер, пријатељ зеленог жапца. — А зашто не?

— Али молим вас, зашто убијати животиње? Па ми смо сви род, — убеђивала је веверица.

— Уствари сви се ми мање-више убијамо — рече гуштер замишљено.

— Добро, кад баш хоћете свађу, — наљути се веверица, — једите ви мушице а ја ћу остати код куће и ручати орахе.

— Немој, молим те, — покуша да је умири жабац, — ја ћу за тебе набавити орахе. Дакле, прво јело: пржене мушице и ораси. Друго јело: мравља јаја...

— Жао ми је, — јави се кишна глиста, — то ја не једем из принципа. (Кишна глиста је имала толико принципа да је цео дан мислила само о њима, па иако није ништа ни знала ни видела, чим би неко поменуо принципе она је дизала главу).

— Чиме бих тебе могао послужити? — упита љубазно жабац.

— Фином земљом, ако смем молити, и то помешачом овако — трећина шумске земље, трећина песка и трећина коњског ђубрета.

— Потрудићу се да те задовољим, — рече жабац. Дакле друго јело: мравља јаја и земља.

— Ја бих предложио пржено брашно, — узвикну пољски миш.

— Никако, — узвикну пчела. Брашно! Зар тесто да убациш у свој стомак? Од тога се не можеш опоравити четрнаест дана. Цветни полен, то је храна, најбоља коју нам пружа природа — и пчела зазуја при помисли на омиљено јело.

— На цветном полену се најлепше захваљујем! — узвикну гуштер. То је смешно! Зар се од тога уопште може најести? Као да полен садржи нешто хранљиво? Ја сам за једну муву или црвића из брашна. То вреди!

— Потрудићу се да буде и полена и црвића из брашна, — јави се домаћин.

— Ако сам и ја званица, — јави се кртица, — онда морам да замолим свеже кишне глисте!

Кишна глиста која је била у близини брзо се одмаче.

— Срамота! — јавише се пчела и веверица, — каква простакуша!

— Затвори њушку, — рече учтиво гуштер веверици јер је и сам волео да једе живе животиње. И ти једеш шта ти се допада! Ћути!

— Не! — узвикну љутито веверица. Не једем само оно што ми се допада, него и оно до чега могу да дођем.

— Где су вам принципи? — закука кишна глиста сакривена иза једног камена. Никаква сила овог света не би ме натерала да поједем оно што ми не одговара.

— На моју срећу ја не живим по принципима, јави се зунзара. Ја волим промену: шећер, месо, стрвину...

— Стрвину! — ужаснуше се све животиње. — Гадна животињо!

— Не правите се тако фини — бранила се зунзара. Пробајте прво, па онда причајте. Ви и не знате какве се дивне хране одричете!

— Гаде! — узвикнуше поново сви у хору.

— Уосталом, није ми стало до тога да будем позвана на ваш ручак, — презриво одбруси зунзара.

— Молим те, не љути се одмах! — умеша се жабац домаћин. Ја ћу и за тебе да набавим оно што желиш — парче стрвине. А како би било да сервирам и водене пужеве? — упита он своје рођаке и познанике.

— Дивно! — јави се дебели жабац, младожењин ујак.

— Ужасно! — зграну се гусеница. — Али ја бих молила за мало keља јер сам вегетаријанац.

— У реду! — и домаћин записа: водени пужеви и кељ.

— А хоћу ли и ја бити позвана? — јави се изненада један глас.

Испод грма се појави змија и стаде тик пред ужаснутог младожењу.

— Свакако, свакако, — рече он дрхтећи. — Биће то за мене велика част! А шта да спремим за вас?

— Ја једем увек само оно што ми је најближе, — рече змија па ухвати жапца и прогута га.

Све комшије и покојникови пријатељи се узнемирише.

— Нажалост, — рече кишна глиста, — она га је појела из принципа.

— Боље да је тебе прогутала, — прогунђа зунзара и спусти се на једну угинулу ластавицу крај пута.

НЕКАД И САД

Колико је у Западној Немачкој и још неким европским земљама писање на писаћој машини постало уобичајено од пре Првог светског рата досад показују ове цифре: у Немачкој на 1000 службеника долази 100 писаћих машина, у Белгији 63, у Италији 59, Холандији 57, Француској 43. А пред почетак Првог светског рата редакција једног од највећих немачких листова имала је свега три писаће машине. На њима су три секретарице преписивале руком исписане концепте писама која су била кратка и пословна. Уводни чланци су писани руком, због чега су за сараднике са нечитким рукописом били одређивани нарочити слагачи. Промена је настала такорећи преконоћ. Јагма на писаће машине почела је још у Првом светском рату — куповали су их сами службеници. Ко год је имао своју машину лакше је у Немачкој добијао запошљење. Увођењем диктата писма су постојала дужа а реченице углађеније.

БУЛДОЖЕР ЗА МЕСЕЦ

Према једној вести, већ су готови булдожери за Месец — али на папиру! Амерички инжењери кажу да ће сваки комад ове направе за крчење терена бити послат у засебној ракети.

ЧАРОБНИ ВРТ МИРИСА

Седам милиона ружа годишње прерађује се у Грасу, метрополи француске индустрије парфема. Мали град на Средоземном Мору недалеко од Кана, у подножју Приморских Алпа Французи називају „Чаробним вртом мириса". Од раног пролећа до касно ујесен непрекидно цвета цвеће на огромним терасама, које покривају јужне обронке брда Рокавињон. Као на шареном ћилиму мењају се само боје а град од 20.000 становника обавијен је стално облаком мириса.

Од пресудног је значаја за богатство малог града, толико важног за француски експорт, сребрносива влажна магла Средоземног Мора, која ујутру обавија обронке брегова са маслинама. Исто толико је важно и жарко сунце Ривијере. Магла спречава да етерична уља из цвета буду сувише дуго изложена сунчевим зрацима који би их брзо упили, а сунце убрзава рашћење цвећа и бујних грмова јасмина и лавендуле.

Приликом брања мора да се веома пази. Руже се беру управо када отварају чашице, а каранфили пре тога морају три сата да буду изложени јаком сунцу јер тек онда одају најјачи мирис.

Дуг је пут од цвета до готовог парфема. Концентрат цветног уља потребан за справљање парфема добија се на два начина:

цвеће се баца у висок бакарни суд који се држи у пари. Уље добијено кондензовањем одваја се од воде нарочитим системом дренаже и капље у велике провидне стаклене балоне;

друга метода, такозвани „анфлераж" састоји се у томе да се поређају цветне чашице на стаклену плочу намазану 50 мм дебелим слојем масти. После неколико сати апсорбовањем се добије екстракт цвећа.

Есенција се чисти дестиловањем. Тек тада почиње справљање парфема по опробаним рецептима, при чему главну реч има мода. Додавањем екстракта камфора, смоле или амбре постижу се изванредне нијансе мириса.

ПОДЗЕМНО ЈЕЗЕРО

Совјетски спелеолози недавно су открили у Сибиру једно језеро. Поред тога што је огромно као Касписко оно је необично нарочито зато што му је вода топла.

ТЕШКО ПИТАЊЕ: КАКО ДА СЕ ЗОВЕ ГЛАВНИ ГРАД...

„Како да се зове главни град у..?" Све теже је одговорити на такво питање. Град Бразилија о коме сада говори цео свет није једина новооснована метропола. У најближој будућности настаће многе нове.

По одлуци пакистанске владе донетој у фебруару ове године, главни град ће се саградити 300 километара северно од Лахоре и зваће се Исламабад. Овакво име ће добити зато што се налази у исламској држави. У републици Конго такође ће се подићи нови главни град. Стари, Леополдвил, лежи исувише пострани а нови под именом Лулуабург треба да буде подигнут у средишту земље.

И нова централно-афричка федерација добиће потпуно нови главни град, али се још не зна како ће се звати. Сада више није правило да главни град буде и највећи у земљи. Много брже него раније сада се решава на „селидбу владе". Још 1900 године краљица Викторија је одлучила да Камбера буде седиште аустралиске владе; али тек 25 година доцније када је већ владао њен унук, то се остварило.

У Африци је до пре кратког времена постојала једна реткост — две земље су имале исти главни град: Ст. Луис у Западној Африци био је метропола Сенегала као и Мавританије. Сада Мавританија гради главни град усред пустиње под именом Наукхсот, који има тек неколико стотина становника а скупштина је привремено смештена у згради школе.

Против годишњег одмора

— Једанаест месеци у години радим сваког дана исти посао као да сам аутомат. Једва чекам одмор.

— А мене он још више замара.

— Зашто?

— Зато што сваког дана морам да проналазим како да проведем време од 7 до 2.

„Полиглота" и у инструментима

Познато је да певачица шансона Катарина Валенте, говори седам језика на којима и пева. Међутим, тек се недавно сазнало да она свира на 21 инструменту.

Из старих путописа

СИЋЕВАЧКА КЛИСУРА

Почетком августа 1888 године пролетео је муњевити воз Оријент-Експрес, први пут железном пругом од Париза до Цариграда. На том заједничком весељу Запада и Истока учествовао сам и ја као стари путник, којему се још није досадило путовати.

Није ми циљ да описујем места и пределе, кроз које смо прошли на овом дугом и лепом путу, али једно местанце морам поменути не би ли тиме покренуо на путовање своје земљаке, да виде, што нису никад видели, и да се подиче ретком имовином своје отаџбине, какву друге и веће земље немају.

Предмет мога описа биће лепа Сићевачка Клисура између Ниша и Пирота, кроз коју данас јури железница, коју сам гледао неколико пута откад њом пролази ово чудо нашег века.

Наша је отаџбина пуна природних лепота. Њене железне пруге пролазе долинама, у којима путник не зна чему пре да се диви, па ипак је Сићевачка Клисура лепота нада све наше природне лепоте. Она нема друге од Београда до Цариграда, а неће је, чини ми се, имати ни од Београда до Париза.

Нишава не могавши продрети Коритиштем преко Плеша ка Тимоку куда ју је, по причи, у прастара времена сотона навраћао, стругала је и растругала косу, која везује Стару за Суву Планину.

Стружући вековима своје камените прагове Нишава се укопала толико дубоко, да данас од њезиног огледала до врха највиших јој ивица може бити неколико стотина метара најокомитије стрмени. Ширина те њене камените струге на многим местима веома је малена. Стрми камени брегови са обе стране воде пуни су разних пећина, тамника, рупа и точила, тако да се то не може ни бројем избројати ни речима описати.

Пошто је Клисура непролазна, а дугачка, то су је људи још од памтивека оставили на миру па су за своје путеве тражили удесније, макар и заовитије, линије. Зато се пут од Ниша ка Цариграду пео преко Куновице и Плоче, а некад ишао и Јелашничком Долином, па се тек код тока Црвене Реке спуштао у Нишавину долину.

По висовима око Клисуре ницале су у стара времена куле и градићи за заштиту равнице. Села су се приникала Клисури и озго и оздо. Али у сами теснац нико није улазио, па чак ни хришћански пустињаци, пријатељи самоће, који су дизали своје богомоље у згодним местима око овог ждрела. Једино ваздушни цареви, сури орлови, без бојазни су боравили у небројеним дупљама клисурских стена.

За неколико последњих година извршене су велике промене у нашој отаџбини. За то време пробијена је и тврда Сићевачка Клисура за пролазак железнице, те сам тако и ја могао проћи кроз дотле непролазну тескобу — ни пешице, ни на коњу, ни на кочијама, него на чудну возу који пара гони, који вуче за собом читаву варошицу, и који не мили, нити се вере с камена на камен, него лети као муња на чудо гледаоцима и на корист људима.

Железничка пруга, која се од Ниша одваја за Пирот, удара иза моста на Турском Броду на Црвени Брег, који је сав од црвене земље и покривен грозним виноградима. Недалеко од станице Сићева путнику се с десне стране, кроза зелену шумицу, указује манастирчић Свете Богородице, а налево, одонуд Нишаве, виде се рушевине старог манастира Успенија.

Од станице Свете Петке пруга прелази на леву страну Нишаве. Гвоздени мост, од 60 метара распона, пребачен је баш на буку, где Нишава хучи и пени се од лупања о камените и стрмене прагове своје. Прешавши овај мост пруга већ улази у Сићевачку Клисуру, која у дужини нема ни пуних шест километара.

Ко да опише, ко пером да представи целокупан облик овог чудног теснаца? Чим се пређе мост и очи се отргну од несташне игре Нишавина бука оне полете у небеса да виде, какви се горостаси дижу у висину, какве се џиновске стене, рекао би човек, ромеже да прогутају дрску људску справу, која силовито дими и жалостиво пишти тонући из тамника у тамник, док не изиђе у ширину.

Железничка пруга иде кроз неке тамнике самим самотворним каменом тако, да се неки нису морали ни засвођавати, а негде је између тамника једног и другог усечена у камен, а подбијена пода стену тако да очи хвата страх, да се та стена не превали и воз не смрви у мливо.

Негде су се опет окомиле с врха стене у Нишаву литице и точила, која прете много већом страхотом него што је све тврде стене очима могу задати, јер при најмањој киши низа стрмена точила осипају се грдне стене које свакад могу учинити највећу несрећу. Да се тако што не би десило, многа су точила испресецана зидовима, који би устављали све, што би се с висине осуло на ниже ка води и ка железници.

Неописане слике и прилике, које претстављају целокупан изглед ове чудне Клисуре, никакво перо не може описати. То природно чудо и ту природну дрскост ваља видети својим очима.

Кад воз изиђе из последњег тамника он се нађе у мору светлости и радости, па веселије полети лепом белопаланачком корутином, да се из Беле Паланке дочепа Пирота, а после српско-бугарске границе.

(Милан Ђ. Милићевић)

У СРЦУ УРАГАНА

Снажне урагане који причињавају неоцењиве штете човек је успео да бар делимично стави под своју контролу. И дању и ноћу „ловци на урагане" истражују буре и ветрове да би открили урагане пре но што ови стигну до америчког континента. За ово занимање потребна је велика храброст: са својим авионима они улећу у средину буре, мере њену јачину и правац и о томе обавештавају метеоролошке центре на копну. Опомена стиже благовремено, и у крајевима које ће ураган захватити предузимају се потребне заштитне мере. Смели пилоти дошли су до једног занимљивог открића: док ветар бесни брзином већом од 100 километара на час, у срцу урагана влада тишина. У том језгру, које метеоролози називају „око" и које има пречник од двадесетак километара, и ваздух и море испод њега су тихи. Само лаки паперјасти облаци показују да се ту налази „око урагана".

ПУТНИК ЈЕ ПУТНИК

Неки лондонски шофер био је ових дана осуђен на новчану казну због тога што је у својим колима са четири седишта возио једанаест путника. Шофер се бранио тврдећи да су његови путници били лилипутанци и да је у аутомобилу било места за још два таква путника. Судија није прихватио ово објашњење и изјавио је да је путник — путник без обзира на то да ли је нормалног раста, џин или лилипутанац.

НЕОБИЧНО ЗАНИМАЊЕ

Поклопац шахта полако се подигао. Појавиле су се прљаве руке неког човека, затим његова глава, рамена и најзад остали део тела. Човек је био мокар као миш. У полицијској станици у Бостону, где су га онако мокрог одвели на саслушање, човек је изјавио да он већ годинама живи „од канализације". Наиме, он се сваке вечери кришом увлачи у широке канализационе цеви и пребира по шахтовима тражећи по дну изгубљене металне новчиће које је са улица спрала вода. За време „добрих" дана, а најбоља су они дани када пада киша, он може да сакупи до 20 долара.

МУДРИ ОДГОВОРИ

Сократ је често одлазио на трг. Часовима је посматрао робу и распитивао се за цену. Његово лице изражавало је притом истинско и велико интересовање.

Једном га неки познаник упита:

— Шта то тражиш по пијаци?

На то му филозоф са смешком одговори:

— Ништа. Уживам гледајући те силне ствари које мени нису потребне.

*

Једном се водио разговор о рату, победнику и побеђенима.

— Која је најјача и најбоља освета победника? — запитао је неко.

Диоген му рече:

— Да буде у свему бољи од противника.

*

Мегара, стари град на Коринтској превлаци, био је опљачкан и опустошен.

И Стиплон, филозоф, изгубио је све што је имао.

Деметриос га запита:

— Зар ти баш ништа није остало?

Стиплон на то мирно одговори:

— Остало ми је оно најважније: моје знање и разум.

*

Неки Атињанин рече Анталкидасу:

— Ви Спартанци сте незналице.

— Због тога и нисмо од вас Атињана научили ништа рђаво, — одговори Анталкидас.

„ГУСЛИ"

Руски народни инструмент који се први пут помиње у 6 веку звао се на руском гусли. Иако име личи на наш такође народни инструмент — гусле, по облику они нису слични. Према сачуваним описима из 11 и 12 века гусли су имале облик плитког трапеза а на горњој дасци од јаворовог дрвета било је затегнуто 8 жица по којима се свирало трзањем прстима. Временом је овај инструмент трпео промене па га у 14 веку видимо увећаног тела, са 18 до 32 жице на којима су могле да се изведу и четири октаве. Неспретан за држање он је лежао на коленима свирача који је свирао на њему пребирајући жице обема рукама.

У 17 веку оне се зову кроматске гусли и на њима је још већи број жица, прво металних а доцније од црева. Ове прве су производиле ресак звук због чега су назване „звончатие гусли". Средином 19 века биле су оне још у употреби али са малим бројем струна, око 13, које је свирач пребирао десном руком а левом пригушивао звуке. Грађене су у четири величине: прима, пиколо, алт и бас. Обично су оне почињале свирање читавог ансамбла.

У руској народној уметности гусли су исто као и наше гусле, заузимале значајно место. Уз њих је народни свирач рецитовао или певао о подвизима народних јунака, нарочито Иље Муромеца и његове дружине који су прослављени у билинама — руским епским песмама. Поред тога уз гусли се и играло а и сачињавале су ансамбл са другим инструментима, нарочито балалајкама.

На племићким дворовима у 18 веку гусли су претрпеле велику промену — увећале се и подигле на ноге, постале клавикорд са диркама по којима се свирало као на клавиру.

Гусли су познате и у другим земљама али под другим именима — оне су кантеле у Карелији, у Естонији канел, оне су латишке кокле, чувашке гусле итд.

СВУДА

Стручњаци кажу да је трава најраспрострењенија биљка. Практично она расте у свим деловима света. Једна од највећих врста траве је бамбус који сачињава велике шуме и џунгле. Бамбусова трска успева на подводном земљишту топлих крајева. Има дрвенасто стабло (остале траве су зељасте) које расте веома брзо. Употреба бамбуса веома је разноврсна: за зграде, штапове, дршке кишобрана, држаље копља, водоводне цеви, а и за „кофе" — кад се један чланак на бамбусовој трсци пресече а на другом крају остане цев отворена, изгледа као дуга посуда у коју може да се сипа течност.

ЧУДАН СУСРЕТ

Једног јулског поподнева 1942 године поларни рибарски брод улазио је вучен реморкером у залив Бристол на Аљасци. Поред мене се на броду налазило још 45 техничара који су имали задатак да подигну аеродром у Порт Хајдену. Уствари требало је тундру где је стално дувао јак ветар, прекрити кратком травом. Морали смо целу нашу опрему да пребацимо на обалу до 10 часова увече. После тог заморног посла завукли смо се у џакове за спавање у недоумици да ли у овој дивљини уопште има живих људи.

Кад сам се сутрадан пробудио осећао сам умор. Уз то сам био и гладан. Али при помисли на конзерве глад ме је пролазила. Ускоро ми је неки мирис почео да дражи ноздрве. Мирис рибе! Чудновато! Да ли ме то нос не вара? Опазих одједном у заклону једне дуне три детета, два дечака од 6 до 8 година и једну девојчицу од око 15 година поред нашег кувара. Девојчица, типична Ескимка, имала је на себи кецељу за рад и пуловер. Гледала нас је без речи.

Деца су разговарала и ја чух:

— Зовем се Шарли, ја сам Херман, Еми ће нам донети рибе.

Наш кувар је пошао да донесе тигање, али му девојчица рече да рибу треба пржити на роштиљу. Ускоро су се, натакнуте на ражањ, пекле дивне рибе.

То је био први сусрет са овом децом. Дечаци су с нама били по цео дан, а Еми је долазила само по њих. Једном се појавила баш у тренутку кад смо почели да подижемо понтонски мост. Гледајући како забијамо кочеве она нам рече:

— Имам нешто боље од тога.

Окрете се и пође кући. Дадох знак једном другу да пођемо за њом. Ишла је око тридесетак корака испред нас. Није убрзавала ход али је стално измицала. На око пет километара од нашег логора налазила се рибарска колиба истесана од грубог дрвета, изложена сталном ветру. Дочекала нас је Емина мајка, дежмекаста Ескимка, на коју девојчица није личила.

Еми нас одведе до ограде од облица дебелих 30 см, а дугих око три метра. Упитали смо је како је до њих дошла у овој пустињи. Снебивајући са она рече:

— Тата их је добио у замену за коже од лисица.

Доцније смо дознали да се овде тргује, уствари врши трампа са онима који долазе да лове. А то су углавном рибарски бродови који наврате у намери да обогате своје збирке крзна и кљова.

У замену за облице Ема затражи од нас угаљ, шећер, конзерве и ексере. Затим нас одведе у шупу, неки магацин за поправку бродова. Ту је било свега — од дрвеног кофера до гуменог чамца.

— А где вам је тата? — запитао сам Шарлија.

— Он није жив, удавио се прошле године приликом једне велике буре. Иначе, он је био Швајцарац. Како нам је причао, његов брод се овде био насукао а он је онда и остао ту.

Док смо још разговарали Еми повика:

— Риба!

Сви троје потрчаше по мреже. Од очеве смрти Еми је водила бригу о породици. Сама је у санкама са псећом запрегом каткад превањивала и по 65 километара да би подигла замке. Научила нас је како да дођемо до свежег меса, управо како да ловимо карибуе.

Једном приликом повела нас је у лов на пастрмке. Понесмо лопату и кофу и пођосмо у правцу тундре. Еми се заустави одједном поред неког удубљења, у коме није било воде, али је земљиште било шупљикаво. Као прави геометар поче да испитује терен врхом ципеле и нацрта један квадрат.

— Копајте рупу! — рече она.

Поред тек ископане јаме, готово метар дубоке, она клече. Полако се јама пунила водом. Брзо као стрела Еми завуче руку у воду и извади пастрмку која се копрцала. Има их још! Напунила је читаву једну кофу.

Према брзини струјања воде открила је подземну реку. Да дођемо до воде за логор биле су нам потребне цеви. Опет се обратисмо Еми. За цеви које нам је одмах нашла желели смо да јој платимо, али нас је она замолила да у замену научимо Шарлија да рукује бензинским мотором.

Еми је стално носила капут од лисичје коже, а испод њега имала мек и топао гуњ. Један друг је хтео да тај гуњ купи и запита је да ли хоће да га прода.

— Мајка је читаву зиму прерађивала кожу једног карибуа да би постала мека. Немогућно је да га продам.

После 15 дана када се један од наших другова разболео од запаљења плућа Еми му је донела гуњ и он га је обукао. Кад је оздравио и хтео да јој га врати, она се готово наљутила.

Наш залив се ледио и зато смо морали да се вратимо. Кад је авион кренуо термометар је показивао 30 степени испод нуле. Испред колибе су се налазила деца а пилот је ниско надлетео у знак поздрава и захвалности.

(Написао Вилијам Френч по речима каплара Вилијема Кроса).

ТРИ АЗИСКА РЕКОРДА

Индија има 2,885.000 квадратних километара, 387 милиона становника и једну провинцију Асам, која држи светски рекорд своје врсте: количина падавина у току једне године износи 12 метара.

Непал има 140.000 квадратних километара, 8 милиона становника и највећи плански врх на свету: Еверест висок 8.882 метра.

Кина је највећа држава на свету. Она обухвата 9,736.000 квадратних километара и има 621 милион становника, што износи готово четвртину становништва земљине кугле.

* *

ЧОВЕКУ ЈЕ ПОТРЕБНО ДА САЊА

Сањамо ли у току целог сна? Не. Ми сањамо с прекидима, што је утврђено многобројним експериментима. Амерички лекар Вилијем Димне, који се дуго бавио овим проблемом, установио је да је човеку неопходно потребно да сања.

Он је вршио испитивање с две групе добровољаца који су спавали под његовом контролом и чији је сан контролисао електро-енцелографом. У току сна и сањања он је добровољце прве групе будио више пута док је друге остављао на миру. Свега три дана касније, дошао је до следећег закључка: пацијенти који су мирно сањали, осећали су се одморни, док су они други показивали нервозу, били су раздражљиви и имали су у извесној мери халуцинације. Човек, дакле, има потребу за сновима као и за спавањем, јер се путем снова ослобађа емоционалне напетости. Познато је уосталом да је и доктор Сигмунд Фројд говорио да су снови „чувари сна". Другим речима, сан без снова не доноси одмор.

* *

НИКО ЈЕ НЕЋЕ

Већ две године Британци покушавају да продаду заплењену јахту Хермана Геринга. Смештена у Обервинтеру на Рајни, она ће, изгледа, још дуго остати тамо јер нико није показао интересовање да је купи.

ПРВИ ПУСТИЊСКИ ЗООЛОШКИ ВРТ

Француски национални центар за научна истраживања организовао је први зоолошки врт усред пустиње, јужно од Орана. У њему су скупљене готово све животиње које живе у пустињама на целом свету, а у првом реду птице и сисари из Сахаре. Међу тим животињама нарочито су занимљиви сахарски глодари — пустињски пацови — који читав живот проведу само са неколико капи воде. Научници ће у овом необичном врту проучавати сахарске термите који се разликују од других сличних врста, као и разне биљке које расту готово без воде.

* *

Претежно жене

Недавно су се у Немачкој на дан инжењера састали стручњаци да би размотрили развитак технике и своје даље задатке. Настало је прилично изненађење када су учесници конгреса, њих 1400, установили да жене претстављају већину. Сада се испитује да ли уопште у Западној Немачкој у овом сталежу жена има више или је то било само случајно на конгресу.

* *

СВАШТА

У близини Трафалгар сквера у Лондону ових дана је један аутомобил ударио у ивичњак „острва за пешаке" и распао се надвоје. Један део, предњи, наставио је вожњу, отскочио на тротоар и улетео у излог бироа једне поморске агенције, а други је, наравно без мотора, остао „на месту" укочен. Шофер, лакше озлеђен, остао је без кола јер о оправци не може бити ни говора.

ПОПАЈ

ЧУО САМ ДА ЈЕ ПЕРА ПРОДАО СВОЈ РЕСТОРАН! ПОЈЕО ЈЕ САВ СВОЈ КАПИТАЛ!
НЕ ЧУДИМ СЕ! ОН САМО МИСЛИ НА ЈЕЛО!
ДАКЛЕ, ТАЧНО ЈЕ! ПЕРА ЈЕ ПРОДАО РЕСТОРАН! ЗНАО САМ ДА ЋЕ ДО ТОГА ДОЋИ!
ДА! И ЈА САМ ГА КУПИО!
А ГДЕ ЈЕ ПЕРА?
У КУХИЊИ! ПАКУЈЕ СВОЈ ТОАЛЕТНИ ПРИБОР!
НЕШТО МЕ СТОМАК БОЛИ... НИЈЕ НИШТА ОЗБИЉНО... САМО МИ СЕ НАДУО...
НАДУО МУ СЕ СТОМАК! КЛАДИМ СЕ ДА ЈЕ СТРПАО ИСПОД ОДЕЛА ПУНУ ВРЕЋУ ПОГАЧИЦА!
АКО ЈЕ ТО ТАЧНО... ЗАДАВИЋУ ГА!
ИМА ИХ НАЈМАЊЕ СТОТИНУ!
ООО! ИЗГЛЕДА ДА МЕ ПРАТЕ!
МОРАМ ИХ СВЕ ПОЈЕСТИ!! ДА МИ ИХ ОДУЗМУ? НИКАД!!
ДА МЕ ТАКО ПОКРАДЕ! УБИЋУ ГА!
МРЗИМ ЛОПОВЕ!
НАЈЗАД, ОВО ЈЕ ПОСЛЕДЊА... ЗАДАТАК ЈЕ ИЗВРШЕН!
ГДЕ ЈЕ?
ВЕРОВАТНО ИЗА ДРВЕТА!
СВЕ САМ ПОЈЕО! НИШТА МИ НЕ МОГУ ДОКАЗАТИ... МОЈА САВЕСТ ЈЕ ЧИСТА!
ЛАГАО ЈЕ ДА МУ СЕ СТОМАК НАДУО! НАТЕРАЋЕМО ДА ВРАТИ ПОГАЧИЦЕ!
ОТКОПЧАЈ СЕ! ЧУЈЕШ ЛИ? И ТО СМЕСТА!
НЕВЕРОВАТНО! ИПАК ЈЕ ТО САМО СТОМАК! ИЗВИНИ, ПЕРО!
ЖАО МИ ЈЕ ШТО СМО ТЕ ОСУМЊИЧИЛИ... 'АЈДЕ, ЧАСТИЋУ ТЕ ЈЕДНОМ ПОГАЧИЦОМ!
ЈА ЋУ ТИ ПЛАТИТИ ДВЕ!
САМО ЈЕДНОМ?
ПА... ТРИ ЈОШ НЕКАКО ИДЕ!

ПРОДАВАЦ ОБОЈЕНИХ ЈЕЛЕНСКИХ ГЛАВА ОД ПЕЧЕНЕ ИЛОВАЧЕ КОЈЕ, ВЕРУЈЕ СЕ, ДОНОСЕ СРЕЋУ

ТРАГ ПРОШЛОСТИ

На најјужнијој тачки Индије, у Тривандруму, пролећна свечаност траје десет дана, али у току последња два — достиже врхунац. Пред храмом се деветог дана одиграва у вечерњем сумраку вечно нова драма борбе између добра и зла.

Демона претставља кокосов орах сакривен у грмљу. Њега треба да уништи бог Вишна, спасилац. У светлу бакљи наилази „добро" у облику своје три инкарнације (аватаре) на три носиљке: Падманабха, Кришна и Нарасимха.

Војници и цивили, сви боси, заузимају одређена места, док бивши махараџа у улози стрелца и слуге Вишне, размишља и моли се. Махараџа није у очима народа изгубио ништа од свога нимбуса иако данас није ништа друго него претседник државе Кочин-Траванкоре. Он припрема лук, нишани и одапиње стрелу која пробада скривеног демона. Зло је уништено.

Музика веселим звуцима објављује победу добра и поворка креће натраг у храм. Али победоносно божанство „добро" које је кроз драматичну борбу два света укаљано, не може још да се врати у своје пребивалиште у светишту. Оно мора да буде очишћено у мору. То се обавља последњег дана свечаности. Поворка креће према мору а махараџа тада игра важну улогу.

Акробати, приповедачи бајки „најари" у својим старим ратничким одорама, улични продавци и огромна маса народа све се то ковитла девет дана у шареном дармару испред богова и хероја индиског епоса. Десетог дана носе се и три златна кипа из храма на обалу да ту буду опрана у мору.

Махараџа прелази пет километара дуг пут бос и понизног држања да би тиме пред целим светом доказао како је он само слуга божанства. На глави му је сомотска капа украшена сликом на којој се налазе отисци ногу бога Вишне. То је символично признање владајућој сили. Пре 250 година раџа Мартенда Варма посветио је Траванкоре богу Вишни, пошто је све своје непријатеље уништио. Отада се некадашњи кнез сматра само као чувар божанске својине.

Поворка мора да стигне на обалу тачно у оно време када сунце на западу залази у море. У поворци која иде за киповима има свечано обучених јахача, сунцобрана дречећих боја, слонова са златним пантљикама око главе, група „најара", ратника, један „Гурка-пук" специјално за ову прилику прекомандован из Мадраса.

Свештеници у белим кецељама носе кадионице у којима гори камфор а та ватра треба да отера зле демоне. Тада се на носиљкама приближују три олтара са киповима божанства Падманабхе, Кришне и Нарасимхе. Кипови су толико претрпани драгуљима и венцима да се једва виде. Свет се са свих страна гура према обали. Тамо су некад рибари нашли једну шкољку која је симбол Вишне и она још и данас служи као предмет обожавања. Један старомодни олтар — „мантапам" са црним стубовима од камена, заклања три божанства. Ту стоје органи разних власти који бране приступ обали. Рибари имају наслеђено право да свето чишћење у мору заштите од радозналих погледа. Тај традиционални култ се обавља далеко од непосвећених очију. Гледаоци пуни страхопоштовања само склапају руке над челом и на тај начин указују поштовање киповима.

Ова церемонија спада у ред наслеђа прошлости и мада је производ празноверја насталог из најстаријег мита она одражава и стварност.

ПОДВОДНИ РУДНИЦИ

Фебруара месеца амерички брод „Истраживач" кренуо је из пристаништа Ситл за Тихи Океан. Најмодернији електронски уређаји и камере за подводно снимање на њој треба да испитају морско дно Тихог Океана и установе каква се рудна блага ту крију. Својевремено су совјетски океанографи у водама Пацифика открили велике наслаге мангана са богатим залихама кобалта.

После испитивања разрадиће се планови о коришћењу руда са морског дна. Очекује се да ће „Истраживач" открити подводне руднике који ће одмах бити коришћени јер постоји огромна потреба у индустрији и техници за манганом, а нарочито кобалтом, који налази веома широку примену у атомистици и медицини.

НАЈМАЊИ СИСАР

Мала ровчица спада у ред највећих прождрљиваца међу животињама. Свака три сата поједе толико хране колико износи њена тежина. Ровчица је најмањи од свих сисара.

УТИЦАЈ ХЛАДНЕ ВОДЕ...

Ускоро ће отпочети остварење научног програма који су израдили немачки, норвешки, дански, исландски и совјетски истраживачи. Код Вестманхафена, између Исланда и Ферерских Острва стручњаци ће са бродова за истраживање четири недеље систематски пратити да ли отицање хладне воде из Северног Мора низ Исландско-Ферерски гребен, који се налази на дубини од 300 до 400 метара испод морске површине, условљава расплођавање риба.

СТОГОДИШЊИ ХРАСТ ЗА ДВА МЕСЕЦА

Пре извесног времена биохемичари су издвојили супстанцу која утиче на раст биљака. То је један протеин који управља рашћењем од клијања до цветања, и има га у врло малој количини: отприлике један грам протеина на килограм дрвета. Биохемичари сада проучавају како да убрзају рашћење дрвећа убризгавањем овог протеина. Ако им пође за руком, на земљи ће за кратко време нестати пустиња. У том случају неће више бити ни несташице целулозе за производњу хартије.

МИНИСКОП ЗА ВЕОМА КРАТКОВИДЕ

Израђен је најмањи телескоп на свету, миниског, који појачава вид за 200%. Његов конструктор, доктор Вилијам Фајнблум, из Њујорка, приликом израде се руководио принципима на којима је начињен телескоп на брду Паломару. Минископ треба да поврати очни вид свима готово слепим Американцима којих у САД има близу пет стотина хиљада.

АУТО-ТЕЛЕФОНСКЕ ВЕЗЕ

У Западној Немачкој ће моћи са телефона уграђеног у аутомобилу да се лепо разговара са другим местима или другим лицима која се такође налазе у аутомобилима. Овакве „међуаутомобилске" телефонске разговоре омогућују радио канали на линији Минстер-Билефелд-Минден. За сада овакви разговори могу да се обављају само на подручју између Хановера и Калсруа.

ОАЗЕ ТИШИНЕ

У Немачкој се уређују велики паркови и „зелене површине" које треба становништву да пруже заштиту од градске вреве и буке. Досада је отворено десет природних паркова са површином од 300 до 1500 квадратних километара у Северној Рајни и Вестфалији.

РИБАР И ЏИН

ЦРТА Н. КРУЉЕВИЋ

»МОЈ ГРАД МОЈЕ ДЕТИЊСТВО«

Врата су се за професором затворила и у разреду је настао тајац. Припремљено је све на клупама за писмени матурски задатак из језика.

Пол Симонс је нервозно оловком шарао по већ изрезбареној и прљавој клупи, и погледао кроз прозор у оно неколико дрвета која су се зеленила у дворишту. Са друге стране улице могао је да види натпис „Добродошли у Сен Ло“, остао од јучерашњег дочека бициклиста који су само пројурили кроз овај град на њиховој тркачкој стази.

Наместивши цвикере професор је рекао тему: „Мој град, моје детињство“.

Пол се загледа у наслов који је својим несигурним рукописом исписао на врху стране. А онда без даљег размишљања поче да пише. Док му је рука клизила по хартији као да је све око њега нестало: и клупе и другови и строги поглед професора, а он се опет нашао на малој пољани иза града са несташним суседом Марселом који је тада као и он, имао само осам година. Био је опет јун 1944 године.

Задржали су се дуже него обично. Седели су у трави и посматрали ниске црне облаке како се навлаче над град и како потпуно заклањају немачка утврђења која су се у бескрајном низу пружала дуж жалова Ла Манша. Последњи дани били су необично мирни. Осим повремених ноћних узбуна и потмулог брујања авиона који су само прелетали мали истурени град да би бомбардовали циљеве у позадини, није било ничега што би пореметило устаљени ток живота.

Деца су о овоме водила мало рачуна. У годинама, између шесте и осме, много су важнији они други — дечији ратови који се воде по двориштима или на угловима улица. Као и свуда, и деца у овом граду била су подељена на разне дружине „индијанаца“, „жандара“, „гангстера“ и других које је само дечија машта успевала да измисли. Како су били још мали, сукоби њихових дружина нису претстављали неке нарочите обрачуне. То је много више било скривање разних ситних тајни од других, и састанци по вешто пронађеним скровиштима.

И баш управо те вечери он и Марсел су се договорили да ником не одаду једно склониште које су случајно пронашли у дворишту напуштене куће која се граничила са Половом. Био је то улаз у шахт некадашње канализације који је остао незатрпан када је мрежа канала модернизована. Водио је у малу али дубоку подземну просторију одакле су се некад гранале широке, сада полуразрушене, цеви у неколико праваца. Било је то идеално место да се проведе поподне скривено од других у „земљи распламсале маште“. Иако је свега једном ушао у скровиште Марсел је био одушевљен а обоје пуни идеја и поноса што су они једини за њега знали. Како ће се само дружина „плавих“ секирати кад не буде могла да их пронађе.

Нису ни приметили да се мрак већ потпуно спустио. Облаци су били још нижи и ситна киша је почела да сипи. Учинило им се да негде издалека чују топове. Дигли су се таман да крену кући кад се десило оно што ни њихова машта није успевала да измисли.

На непуних двадесет метара од њих из облака су се појавиле велике црне сенке које су брзо падале на земљу. Једна, две, три... Свуда око њих су се спуштали људи из неба у чудним шареним комбинезонима и шлемовима. Први је додирнуо земљу и спретно почео да прикупља велики црни падобран.

Дечаци су стајали као укопани. Неми од страха. Ускоро су и њих чудни високи људи у непознатим униформама приметили и пришли им. Један од њих, са неким чудним ознакама на рукаву, вероватно вођа, пришао је још ближе и благим и пријатним гласом на чистом француском језику рекао:

— Малишани, не плашите нас се ништа — ми смо пријатељи. Покажите нам само како да стигнемо до раскрснице на улазу у град.

Али док је још говорио зачуо се доста близак лавеж паса и тешке немачке чизме које су у трку долазиле. Очигледно су Немци приметили командосе док су се спуштали и сада су се скупљали да их похватају као што су успевали и раније.

Међу савезничким војницима завлада узнемиреност и пригушеним гласовима почеше да се договарају шта да раде. Онда се опет вођа обрати Полу:

— Нема времена да стигнемо до раскршћа. Да ли знате неко место да се сакријемо, само за неколико сати, а онда ће све бити добро!

Деца нису схватала шта се дешава. Желела су да потрче и да се сакрију код својих кућа. Али било је ту и нечег другог, иако неразумљивог. Око њих се дешавало нешто право... не као у игри. Тражило се од њих да помогну и сакрију људе од оних Шваба који су увек викали на децу кад су се играла близу њихових касарни. И отац и мати су увек говорили да су „зелени“ рђави, да због њих нема доста хране и да је старији брат затворен негде у Немачкој.

Лавеж паса и немачки гласови постајали су све ближи. Пол се одједном реши:

— Трчите за нама, чико. Сакрићемо вас.

Напољу је већ био потпун мрак. Али су дечаци одлично знали пут преко пољане Падобранци са својом тешком опремом једва су их стизали.

Са пољане су ушли у једно двориште, одатле претрчали преко уске пусте улице, па онда опет кроз неколико дворишта и најзад се нашли у суседству Полове куће. Ту, иза оронуле зграде у којој се некада налазило одељење водовода, нашли су потпуно скривени поклопац шахта који је водио у подземље. Војници су спретно открили округлу металну плочу и осветливши унутрашњост својим џепним лампама један за другим сишли унутра. Дечаци су са официром остали напољу. Високи странац их је помиловао по глави и тихо рекао:

— Сада трчите кући и чувајте тајну. Никоме ни речи о нама. Заборавите шта се десило.

Али дечаци су били тврдоглави. Када су већ почели ову игру они нису желели да је сада, када је почела да их занима, прекину.

Настала је пригушена препирка у којој је командос био немоћан. Када се већ спремао да викне на њих, рушевину су обасјали фарови аутомобила патроле која се изненада појавила на улици. Наглим покретом руке официр обори дечаке на земљу и сам се сруши преко њих.

Немци су почели са детаљним претресом града. Тражили су савезничке диверзанте за које су знали да су се спустили на више места. Из улице у улицу, из стана у стан, трчале су широке нацистичке чизме и лица засењена дубоким шлемовима са напереним шмајсерима. Оштре немачке команде испуњавале су ваздух.

Више није било избора. И деца су морала у склониште јер је било сувише опасно оставити их напољу.

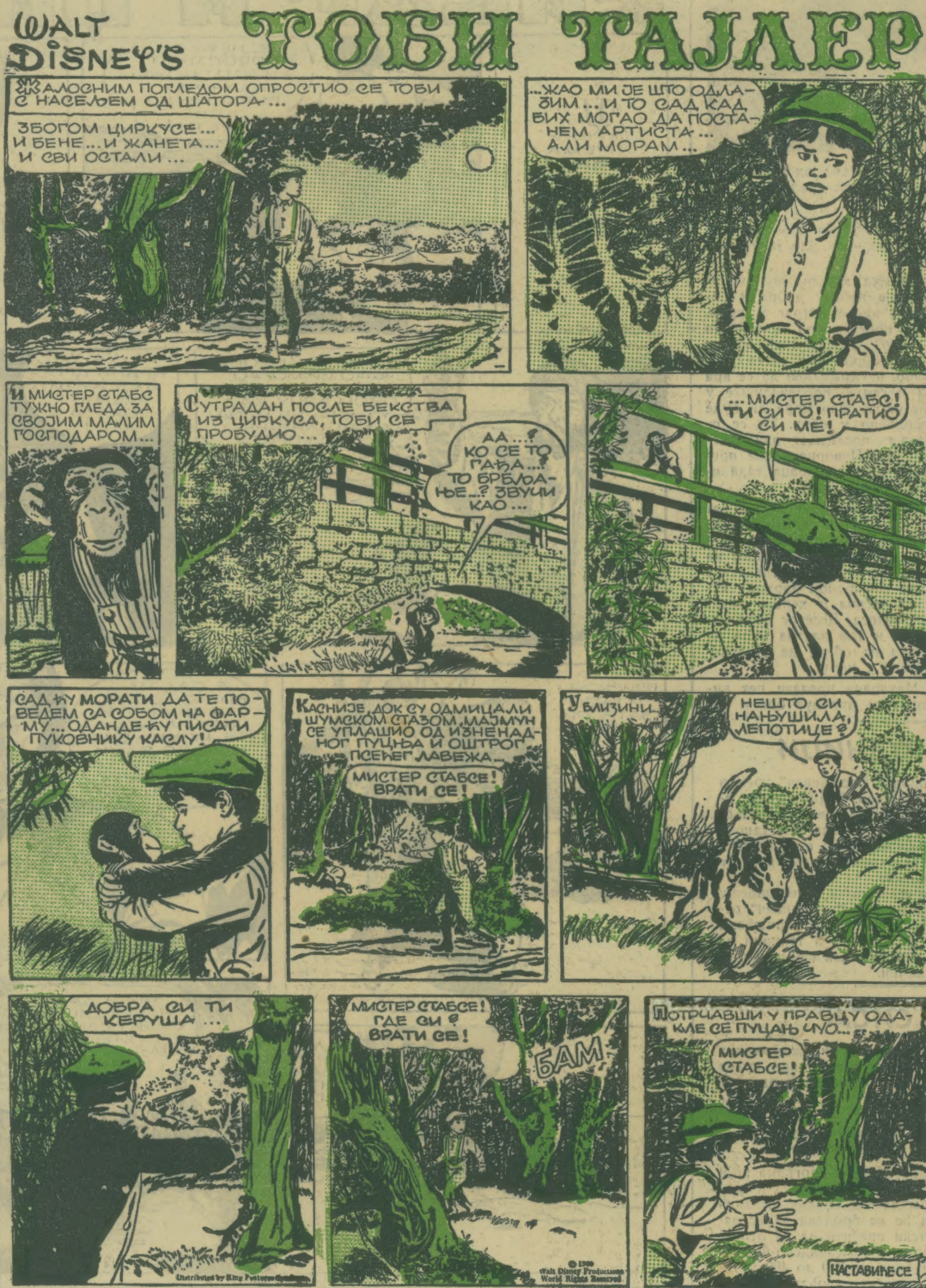
У некадашњем шахту, у потпуном мраку, провели су дечаци ноћ коју никад, док су живи, неће заборавити. У неколико махова Немци су се буквално налазили над њиховим главама. Први пут су деца тада осетила како се и одрасли могу плашити. Слушала су пригушено, испрекидано дисање командоса који су се прибили уз зидове подземне просторије. Чули су како потмуло звецкају меци у широким торбама са муницијом. Али часови су пролазили. Лагано, бескрајно лагано, али су ипак пролазили.

Светлеће сказаљке на великим ручним сатовима „људи с неба“, показивале су тачно један час по поноћи када се земља затресла од страховитог урагана из топовских цеви стотина ратних бродова који су прилазили обалама. У исто време ваздух је испуњен брујањем хиљада мотора тешких бомбардера који су кретали у свој последњи обрачун с немачким бетонским џином.

Официр је изрекао неколико тихих наређења и командоси су један по један вешто почели да излазе из шахта. Дошао је тренутак. Њихов је задатак био да изазову панику у немачкој позадини и по могућству заузму стратегиске тачке.

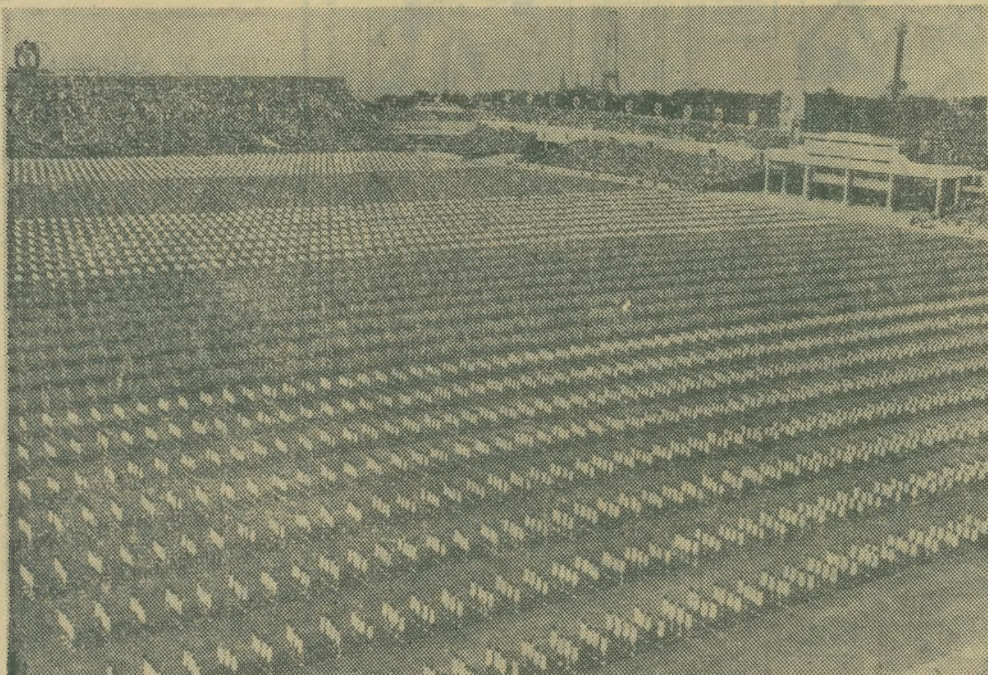
Савезничка команда је рачунала на пуну подршку становништва, али свакако није ни сањала да ће два осмогодишња дечака учествовати у акцији.

Када је школско звоно објавило крај, Полово перо је управо написало последње редове. Зидови учионице су се опет примакли један другом и уместо артиљериских плотуна и ноћи, око њега су изронили опет његови другови обасјани сунцем.

Да ли знате?

НАЈВЕЋИ НА СВЕТУ

Ових дана се у Чехословачкој одржава један од највећих фискултурних слетова на свету. Готово читав месец из дана у дан наступају хиљаде и хиљаде пионира, омладинаца и одраслих на Страховском стадиону у Прагу. Да би несметано могао да вежба толики број учесника морао је да буде направљен и уређен огроман стадион као и помоћни уређаји за вежбаче и седишта за масу гледалаца.

Ево неколико бројки које говоре о овом највећем стадиону на свету: сам стадион захвата површину од 200Х300 метара што чини шест хектара или шест обичних фудбалских игралишта. Уоколо се налази још и писта као и слободан простор између вежбалишта и трибина. На терену може истовремено да вежба око 25.000—30.000 фискултурника. Да би сви вежбачи истовремено чули такт за вежбу уграђено је уоколо 112 микрофона. Пред улазом на терен уређен је велики плато на коме се вежбачи сврставају пред излазак. Десно и лево дуж овог платоа налазе се гардеробе које примају наједанпут око 30.000 вежбача. Ту се налазе још и зубна поликлиника, амбуланта и болница, пошта, дечје јасле, ресторан за посетиоце и трпезарије за вежбаче. Поред овога ту су и јавне службе: ватрогасци, уред за нађене и изгубљене ствари као и урел за информације. На трибинама има места за преко 250.000 гледалаца.

ПОБЕЂЕНА...

На састанку Светске здравствене организације у Женеви, где се расправљало о имунизацији од тешких болести совјетски претставник је изјавио да је могућна потпуна имунизација против дечје парализе. Успех нарочито постиже жива вакцина против парализе, јер она утиче да ћелије у органима за варење и дисање буду знатно отпорније према вирусима.

ГОРИЛУ ТРЕБА ЗАШТИТИТИ

Професор и научник Ф. Ван Штраелен, упутио је апел за заштиту најређих мајмуна — горила са планина који живе у густим шумама Националног парка Алберт у Конгу.

Основан 1929 године парк се налази у области Киву где заузима око 800.000 хектара земљишта. Мајмуни су овде пронађени тек пре пола века, пошто су их дотад штитили угашени вулкани Киву, а затим и домородачко сујеверје.

Амерички природњак Чарлс Акел успео је да 1920 године открије њихово место боравка. Дошао је у намери да за Природњачки музеј у Њу Јорку улови један примерак. Од њега нам је остала ова белешка:

„Горила иде на четири ноге, али кад се усправи и развапи чељуст врло је опасан. Тих и миран, постаје опасан једино кад је угрожен или рањен. Углавном је вегетаријанац, а само понекад једе месо, нарочито термите и јаја. Основна животна потреба му је мир и изолованост у срцу прашуме".

Национални парк Алберт се већ неколико година бори против чобана који напасају ту своја стада, али сељаци-црнци и даље то чине и тамане шуму приморавајући на тај начин горилу да бежи.

Уништавањем овог његовог насеља постала би угрожена и наука, јер се може још много дознати о овим животињама које неки научници стављају у ред људског рода. Не само да његови органи имају сличности с човековим, него је и његова физиологија иста па и састав крви.

„Између човека и антропоида, пише професор Валоу, не постоји само сличност у структури и развитку већ и у хемиском погледу. Наши научници су почели да проучавају ову сличност".

У Варшави ће овог месеца бити састанак стручњака из целог света на коме ће се решавати о заштити природе уопште.

САМОПОСЛУЖИВАЊЕ СПЕЦИЈАЛИТЕТИМА

Неки бивши поморски официр отворио је у Лондону продавницу са самопослуживањем у којој се може добити 5.000 разноврсних специјалитета из 50 земаља. Ту су најегзотичнија јела и посластице из Кине, Јапана, Индонезије и других земаља, тако да су задовољени укуси свих гастронома и странци неће више имати муке са храном у Лондону.

НЕ УВЕК...

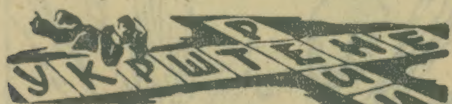
Директор Париске опсерваторије Данжон, изнео је нове опаске о неједнаком кретању Земље. Између осталог, његова је заслуга што у извесној мери спасава од заборава традиционалну астрономију која је потиснута у страну изванредно брзим развитком астрофизике.

У свом последњем раду који је прочитао на недавном скупу чланова Француске академије наука, директор опсерваторије износи да је Земља 20 јула 1959 године била поремећена на свом путу. Тога датума дан се нагло повећао за једну секунду, што за астрономију претставља велику временску дужину. После 20 јула трајање дана бивало је краће по 3,7 микро секунде (хиљадити део секунде) дневно. Међутим, 20 јула су забележене изузетно јаке ерупције на Сунцу.

Истина је да директор Данжон није први установио подударност између сунчевих ерупција и земљиног кретања око своје осовине, али је он први изнео на видело несумњиво дејство ових ерупција на земљу. Међутим, главна загонетка остаје нерешена, јер се још не зна зашто ерупције утичу на нашу планету. Сигурно је само да сунчева маса делује на вештачке сателите мењајући им брзину. Научници ову појаву објашњавају тиме што ултраљубичасти зраци разређују горњи слој атмосфере и смањују отпор сателиту који због тога повећава брзину. Али исто тумачење се не може прихватити за Земљу, јер се она креће кроз слојеве који се могу разредити.

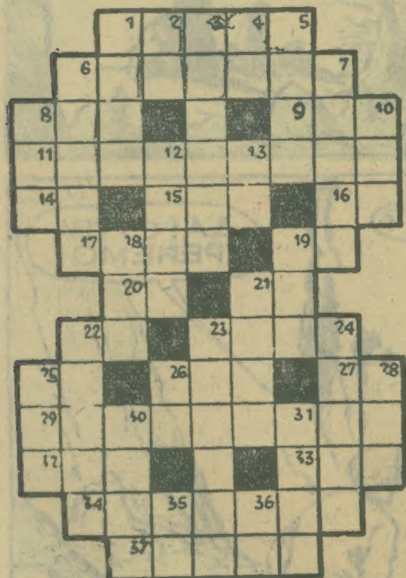
Директор Париске опсерваторије предлаже за ово извесна решења која још нису проверена, а дотле остаје чињеница да се Земља не окреће равномерно.

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

Водоравно: 1) река у Славонији; 6) слика неке особе; 8) башта, врт; 9) језеро у С Америци; 11) чистина у шуми; 14) коњ; 15) речна и морска животиња: 16) предлог; 17) покрајина у Грчкој; 19) хемиски знак за галијум; 20) јединица електричног отпора; 21) немачки предлог; 22) елидинарна свеза; 23) пут; 25) упитна заменица; 26) парче; 27) два самогласника; 29) срдачан однос; 32) име наше прве филмске глумице; 33) војна формација; 34) уређивач излога; 37) врста летилице.

Усправно: 1) проналазач телеграфског апарата (Емил); 2) злато (фр); 3) врста занатлије; 4) град у старој Халдеји; 3) материја коју садржи чај; 6) улога у опери; 7) пројектована пруга; 8) бања у Белгији; 10) летовалиште близу Опатије; 12) музички инструмент; 13) врста першуна; 18) стожер; 19) врста афричке антилопе; 21) јеврејско мушко име; 22) главна артерија у организму; 23) познати манастир код Пећи; 24) наша планина; 25) грчко слово; 26) афирмација; 28) честа скраћеница; 30) женско име; 31) енглески социјалист-утопист (Роберт); 35) ономатопеја лавежа; 36) два слова.

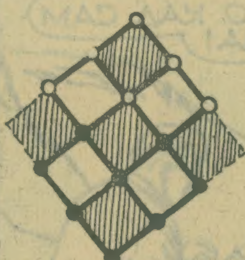
РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) Брела; 5) Црес; 6) во; 8) кран; 10) но; 12 инч; 13) Давос; 15) ти; 16) Колима; 17) соб; 19) Мулат; 20) бут; 22) пат; 23) Жељин; 25) роб; 27) Иловик; 28) пе; 29) Цинан; 30) кељ; 31) ас; 32) јаје; 33) кр; 35) пума; 36) тајга.

Усправно: 1) Брач; 2) рен; 3) ес; 4) ав; 5) „Црни обелиск"; 7) ономатопеја; 8) Китс; 9) Галуп; 11) Осат; 13) дом; 14) Вилар; 18) буљон; 21) Тиват; 23) жица; 24) Нин; 26) Беље; 30) Кама; 32) југ; 34) рт; 35) П(аја) Ј(овановић).

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

МУЊЕВИТИ ПОТЕЗИ

На угловима ових квадрата налази се шест белих и осам црних каменова. Они треба да буду размештени тако да увек два камена размене своје место. Замена сме да буде изведена на једној ко-

сој (јако уцртаној) линији и само са суседним каменом. У десет потеза они треба тако да се замене да у свакој вертикалној и хоризонталној линији стоје само каменови исте боје, а у косим редовима наизменично један бели, један црни.

Један спортски проблем

Један старији човек поставио је питање које је збунило дечака. Ево шта је он рекао:

— За време утакмице један авион прешао је за одређено време 350 километара, аутомобил 100 километара, а моторни чамац 30 километара. Колико је у утакмици учествовало авиона, аутомобила и моторних чамаца ако су сви заједно прешли 1060 километра?

За оне који не могу одмах да израчунају а хтели би да знају како гласи решење овог задатка, дајемо одговор мало ниже, али би требало најпре сами да размисле, па тек онда да га погледају.

(На утакмици су учествовала: 2 авиона, 2 аутомобила и 2 моторна чамца. Они су сви скупа за одређено време прешли 1060 километара).

ИМАТЕ ЛИ ДОБРО ОКО?

На слици имате два круга. Један бео украшен по обиму црним троугловима и други црн у који је уцртана бе-

ла шара. Пажљиво погледајте оба круга и одговорите: који је од њих већи.

Одговорите брзо

Поставићемо вам неколико питања на која би требало да одмах одговорите, јер ћете тако проверити своје знање.

1) Руска тројка су кола са три точка. Тачно — нетачно?

2) Да ли носорози заиста имају рог? Тачно — Нетачно?

3) Кит спада у рибе? Тачно — Нетачно?

(Одговор: 1) Нетачно, јер се тројка не назива по броју точкова, већ по томе што је вуку три коња. 2) Тачно, носорози имају рог: 3) Нетачно, јер кит спада у сисаре.

Окрените слику

Пред вама је необична и непозната птица из далеких тропских земаља. Али, ако окренете слику наопако угледаћете једну животињу коју добро познајете.

На морској обали

Разговор се води на морској обали.

— Дедице, можеш ли да ми кажеш шта то сваког јутра излази из мора, увече леже у њега, а никад се не уквасни?

Дедица је наравно одмах одговорио. Можете ли да се сетите шта је он то рекао? Ако не знате одговорићемо вам ми.

(На мору сунце сваког јутра излази из воде, а сваке вечери тоне у море и никада се не укваси)

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

...у гробницама египатских фараона нађени су предмети обложени фурниром који је био прошаран утиснутом слоновачом, златом, сребром и драгим камењем. За фурнир су знали и Грци и Римљани.

...по свим већим и прометнијим улицама Париза постављени су аутомати с кисеоником. Пешак коме смета ваздух загађен гасовима многобројних возила улази у нарочиту кабину, убаци у аутомат метални новац од десет франака и тада може да удише свеж кисеоник.

...кадуљу или жалфију су још стари Грци и Римљани ценили као лековиту биљку. У неким нашим крајевима кадуљу називају „салвуља" што је, највероватније, дошло од латинске речи „салвус", што опет значи „здрав".

...у Британском Хондурасу живи једна врста жабе, тако-

звана жаба-мотор, чије крекетање потсећа на бректање аутомобилског мотора.

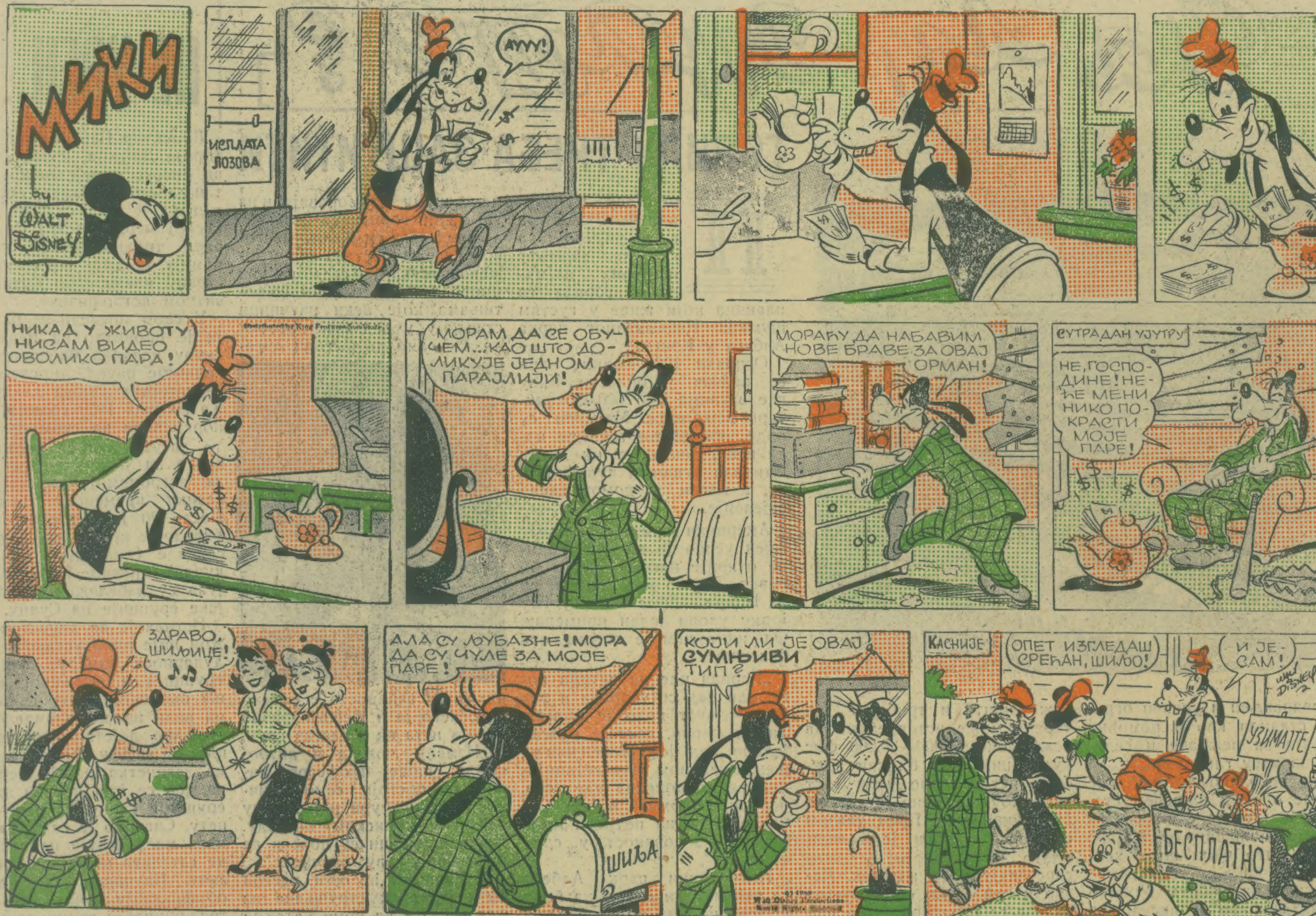
...поред пса, беснило могу на човека да пренесу још и мачка, курјаци и шакали.

...хокеј на леду појавио се први пут у Канади, и то крајем 19 века.

...црни лабудови живе искључиво у Аустралији. Изузетак

чине само примерци у зоолошким вртовима.

ШТА БИ МИЛИОНАР РАДИО

Прегонили се Шиља и Хорације шта би ко радио када би имао један милион.

— Лепо, Шиљо, шта би ра-

дио кад би имао у готовом милион, тојест кад би постао милионер?

— То није занимљиво — одговорио је брзо Шиља. — Занимљивије би било знати шта би радио један милионер кад би имао само моје приходе.

ВЕЋ ТРЕЋИ

Хорације и Пера Ждера отишли у лов на зечеве. Чему крити — Пера Ждера није био добар ловац. Ипак се десило да је опалио из пушке и некако погодио зеца.

— Ура! Ово је већ трећи! — ускликнуо је радосно.

— Од јутрос?! — зачудио се Хорације.

— Не, већ откако ловим.

ПИТАЊА и одговори

Како се код нас називају јестиве, а како отровне гљиве?

Ко је пронашао дресину?

Какво је то јужно воће?

Шта је кебрачо?

ОДГОВОР:

ЈЕСТИВЕ *гљиве се називају: руjница, благва, рудњача, лисичица, цепача, пуза, цапица, сунчаница, срњача, вргањ, рани хрчак и смрчак, а отровне: пантеровка, зелена пупавка, мухара, бела пупавка, бљувара, лудара, ковара и лажна руjница.*

ДРЕСИНА *је врста кола удешена за кретање по шинама. Названа је по изумитељу немачком инжењеру Карлу Дресу (1785—1851). Покреће се људском (ручна) или моторном снагом (моторна дресина). Служи за вожњу железничког особља при прегледу пруге.*

ЈУЖНО ВОЋЕ *су: банана, ананас, агруми (лимун и поморанџе), нар, смоква, питоми кестен, бадем и рогач. Ју-*

жно воће служи као допуна исхрани људи (свеже, осушено или конзервисано). Успева у областима тропске или средоземне климе.

КЕБРАЧО *је име којим се у Јужној Америци (Аргентина, Парагвај) означава тврдо дрвеће врста* Echinopsis (Quebrachia) *које се у домовини употребљава у техничке сврхе (прагови, греде) и за екстракте.*

ПУТОВАЊЕ У СРЕДИШТЕ ЗЕМЉЕ

по ЖИЛУ ВЕРНУ

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић Београд, Македонска 31. — Издаје и штампа „Политика", штампарско- издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Текући рачун број 101-707/1-82. Поштански фах 124. — Претплата за нашу земљу: годишња 900, полугодишња 450; за иностранство: годишња 1.200, полугод. 600 дин. Рукописи се не враћају.